

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu ülikooli ajakiri

DETSEMBER 2016 NR 11 (2455)

TARTU ÜLIKOO

HEA TAVA SUUNAB TÄHELEPANU JUHTIMISE VÄÄRTUSTAMISELE

INGLISKEELNE ÕPE
TEKITAS TUDENGITELE
ERINEVAID RASKUSI

SUUTLIKKUS TEAVET
VASTU VÕTTA JÄÄB
17. SAJANDISSE

PAREMÄÄRMUSLASED
MÄNGIVAD SUURESTI
INIMESTE TUNNETEL

Kas kõrgharidus on vajalik?

Eelmise kuu UT ajakirjas kirjutasime doktorantide lõpetamisega seotud probleemidest, mille puhul tudengid töid välja, et ühiskond ei hinda doktorikraadi. Nii kipub mõnikord olema ka bakalaureuse- ja magistrikraadiga.

Mõnes mõttes on meie riigi uus valitsus andnud varjatud vihi sellest, et kaugele jõudmiseks ja oluliste otsuste tegijaks saamisel ei pruugigi alati kõrgharidust tarvis olla.

Väga palju on inimeste hulgas tekitanud arutelu uus maaeluminister, kelle puhul tundub, et ta ei saa kuigi hästi oma ettevõttes toimuvast aru või ei taha ta lihtsalt ausaid vastuseid anda. Miks või kuidas peaks rahvas seesugust ministrit usaldama? Kurb on kuulda vastuseid, mis tunduvad pehmeltselt öeldes veidrad.

Niisamuti on meie valitsuses kaitseminister, kes on kaks erinevat ülikooli pooleli jätanud. Ülikoolis õppimine ja selle lõpetamine on kõike muud kui kerge. Miks tundub siis, et ministriumini juhtimine võiks olla lihtsam ülesanne? Või mida ütleb pooleli jätmise inimese enda kohta? Missuguse sõnumi saadab see ühiskonnale?

Meie riigi valitsuse liikmed peaksid tunnetama iseenal suuremat vastutust. Sest nende otsuste ja valikute tagajärg on palju laiem kui ainult see, et minister ei oska pädevalt küsimustele vastata. Niisamu-

MERILYN SÄDE
UT peatoimetaja

FOTO: ANDRES TENNUS

ti peaksid kõik Eesti kõrgkoolid mõtlema sellele, missugused on need põhjused, miks tudengid ei lõpeta või ei pruugi ka lõpetades kõrgharidust väärtustada.

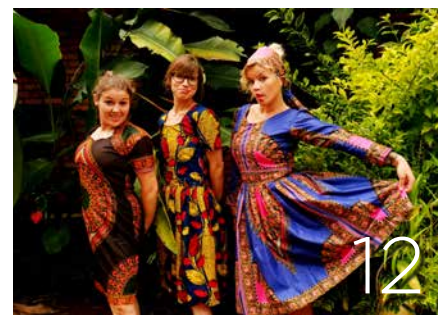
Tartu ülikool tegutseb aina enam selle nimel, et tudeng saaks juba õppimise ajal teooria praktikaga siduda. Siiski on siingi veel mitmeid kohti, kus eneseanalüüs on äärmiselt vajalik.

Neile küsimustele, miks tudengid ei lõpeta või miks nad kõrgharidust ei väärtusta, tuleks kindlasti varasemast enam tähelepanu pöörata. Niisamuti juhtide otsuste tagajärgede. Ebalevate ja veidrate vastuste andmine võib küll esialgu

naljakas tunduda, kuid ühel hetkel muutub olukord tõsiseks – tegu ei oleli komöödiaga, vaid meie riigi juhtimist ja tulevikku oma käes hoidvate inimestega.

Seega, kas kõrgharidus on vajalik? Olen kindel, et on, sest ühe suure osana õpetab ülikool inimest ka iseennast konstruktiivselt analüüsima. Sealhulgas ka oma otsuseid asjakohaselt põhjendama. Niisamuti on aga tarvis ka analüüsida, missugune on olukord meie ühiskonnas hariduse mõistes.

On oluline, et igaüks meist tunnetaks vastutust, et oleme kellelegi eeskuju ja et meie väärtused mõjutavad teisi. Samuti tuleb ülikoolidel ja valitsusel vaadata aeg-ajalt endale otsa ja küsida, ega olda mõnes valdkonnas loorberitele puhkama jäänud. **UT**

12

27

36

39

42

8 UUDIS TÜ rahvusmõtte auhinna sai Andres Sööt.

11 KOLUMN TÜ vilistlane Mihkel Lees kirjutab, mida on riik teinud selleks, et inimesed rohkem liiguksid.

12 PERSOON Maia Klaassen käis Aafrikas naisettevõtlust arendamas.

16 AKTUAALNE Juhtimise hea tava pöörab tähelepanu juhtimise väärtustamisele.

21 AKTUAALNE Meditsiiniteaduste ingliskeelne õppekava on tudengitele raskusi valmistanud.

24 AKTUAALNE Ühiskonnateaduste instituudis arutleti infoühiskonna üle.

27 TUDENGID Mida tervislikku süüa lõunaks?

30 INTERVJU Cabaret Rhizome'i teater pakub vaatajale väga erinäolisi lavastusi.

34 ETTEVÕTLUS Veebiplatvorm WildAr aitab ehitada loodussõbralikumaid maanteid.

36 TEADUS Paremaarvamuslased mängivad inimeste tunnetel ja lihtsatel sõnumitel.

39 REISIKIRI Riigiteaduste eriala üliõpilane Peeter Pals kirjutab Iraanist – riigist ja ühiskonnast, mis ei käi kokku.

42 ARVUSTUS TÜ vilistlane Peeter Liik kirjutab, et Vaiko Eplik uus plaat tekitab häid emotsioone.

44 ESSEE Professor Irja Lutsar arutleb selle üle, kuidas jagada baasfinantseerimise vahendeid ülikoolisiseselt.

46 AJALUGU Eesti perearstide selts tähistab 25. aastapäeva.

50 kaitsmised, stipendiumid, stipendiaadid, teated, tunnustused, õnnitlused, juubelid

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 6. jaanuaril 2017.

UT UNIVERSITAS TARTUENSIS
Tartu ülikooli ajakiri

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 3500. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Aadress: Ülikooli 18-102, Tartu 50090; telefon: 737 5686, 553 9321; e-post: ajakiri@ut.ee; Facebook: www.facebook.com/universitastartuensis; koduleht: www.ajakiri.ut.ee.

Vastutav väljaandja Illari Lään, **peatoimetaja** Merilyn Säde, **toimetaja** Sandra Saar, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Liis Saar, **keeletoimetaja** Mari Mets **fotograaf** Andres Tennus, **küljendaja** Mark Šandali, **trükk** Ecoprint. • Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstitid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada vaid eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegium:** Maaja Vadi (esinaine), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Egert Puhm.

roheline trükkis
Trükitud keskkonnateadlikus trükkiettevõttes Ecoprint

1. detsembril 2019 möödub sada aastat emakeelse ülikooli asutamisest. Tähistagem juubelit väarikalt ning selliselt, et see annaks tooni ka järgnevateks sajanditeks.

TUNNUSLAUSE KONKURSS

Et rahvusülikooli aastapäeva tähistamine leiaks võimalikult laia kõlapinda ning ühendaks kandva mõttega kogu ülikoolipere tudengitest vilistlasteni, kuulutame välja konkursi tunnuslause leidmiseks. Hea tunnuslause on lühike, tähtpäevast lähtuv, ülikooli väärtusi kandev ja tulevikku vaatav.

MÄLESTUSTE KOGUMINE

Muuseumi kogumisaktsiooni keskmes on ülikoolielu viimase 30 aasta protsessid ja sündmused. Jäädvustamist väärivad nii pidu- kui argipäevad, ülikooli teadustegevus ja administratiivsed ümberkorraldused, sündmused auditooriumites ning tudengikorterites. Jaga meiega oma mälestusi!

ANNETUS-KAMPAANIA IDEED

Selle kampaaniaga kaasame vilistlasi ja kogukonda ülikooli arendamisse. Aita leida idee, mis kõnetab kõiki akadeemilisi üksusi ja võiks olla RÜ 100 toetuskampaania keskmes. Lisaks ootame ettepanekuid annetuste kogumiseks neljas alamteemas – üliõpilased, teadus, hooned ja õppetöö.

www.ut.ee/rahvusulikool100

Ülikool loodab raamatukogu aasta lõpuks osaliselt avada

Elmisel kuul toimunud kohutumisel leppisid Tartu ülikool ja ehitusettevõtte ASYIT Ehitus kokku, et ehitaja lõpetab ülikooli raamatukogu teise etapi tööd käesoleva aasta 30. novembriks.

Seejärel antakse sisse osalise kasutusloa taotlus, mille rahuldamise järel on ülikoolil õigus raamatukogu lugejatele osaliselt avada.

Ülikooli kantsleri Andres Liinati sõnul ootavad avamist eeskätt raamatukogu fuajee, lugemissaalid ning avakogud. Seniks kuni raamatukogus veel remonttööd käivad, on lugejatele avatud ajutised lugemissaalid Toomemäel endise rahvusarhiivi majas, kus on

500-ruutmeetrisel pinnal ruumid 150 inimesele nii individuaalseks õppimiseks kui ka rühmatööks.

Ühtlasi on kuus erialaraamatukogu avatud tavapärasest kauem. Erialaraamatukogude pikem lahtiolekuaeg on vajalik eelkõige selleks, et pakkuda üliõpilastele keskkonda õppimiseks.

Avakogu raamatuid saab laenutada ja tagastada raamatukogu Akadeemia tänava sissepääsu kaudu ning neid raamatuid, mis on renoveerimistööde tõttu ära pakitud, saab tasuta tellida raamatukogudevahelise laenutuse kaudu teistest raamatukogudest.

Oktoobris ajutiste lugemissaalide avamisega tuli TÜ raama-

tukogu vastu paljude üliõpilaste soovile ja vajadusele kasutada mugavat õpikeskkonda.

Rahvusarhiivi hoones on üks saal sisustatud arvutitöökohtadega, peale selle saab kasutada piiratud juurdepääsuga võrguväljannete lugemiseks autoriseeritud arvutitöökohta ning printimise ja paljundusmasinat.

Rahvusarhiivi hoone asub aadressil Liivi tänav 4 ning lugemissaalid on avatud esmaspäevast reedeni kell 9–21 ning laupäeval ja pühapäeval kell 12–18.

Ülikool vabandab kõikide raamatukogu kasutajate ees tekkinud ebamugavuste pärast ning loodab lugejate mõistvale suhtumisele. ●

TÜ Narva kolledži uueks direktoriks nimetati Kristina Kallas

Elmise kuu lõpus toimunud Tartu ülikooli senati istungil valiti TÜ Narva kolledži uueks direktoriks Kristina Kallas, kes on alates 2015. aasta septembri algusest täitnud kolledžis direktori kohusetäitja ülesandeid.

Kristina Kallas näeb Narva kolledžit mitte üksnes hariduse andjana, vaid ka ideede algataja ja koostöö arendajana nii Ida-Virumaal kui idapoolse piiriülese koostöö suunal.

Üks suuremaid eesmärke, mille Kallas endale ja Narva kolledžile seadnud on, puudutab rahvusvahelistumist. «Peame hakkama senisest enam mõtlema

välitudengite ja -õppejõudude siiatoomisele – Narva,» sõnas Kallas.

Samuti soovib uus direktor luua kolledži juurde teadus- ja arenduskompetentsi keskuse. «Näen Narva kolledžit kui tugevat piirkondlikku kompetentsikeskust, mis võiks juhtida ka venekeelse hariduse tulevikku.»

Akadeemilise poole pealt on Kallase eesmärk arendada kolledži õppekavu, pakkudes Eesti parimat õpetajaharidust mitmekeelses koolis töötamiseks. Ta on seadnud üheks eesmärgiks ka nominaalajaga lõpetamist toetavate tegevuste järjekindla elluvi-

mise. «Kuna peamine kitsaskoht on eesti keele kui võõrkeele tasemeeksami sooritamine, peab tähelepanu alla võtma keeleõppe tõhustamise,» leidis Kallas.

Kallas on 2007. aastast MTÜ Balti uuringute instituudi juhatuse liige. Ta on töötanud SA Archimedeses Euroopa Liidu teadus- ja arenduskoostöö programmi kontaktina, olnud vanemkonsultant avaliku sektori kommunikatsiooni alal suhtekorraldusagentuuris Hill & Knowlton ning TÜ riigiteaduste instituudi erakorraline teadur. 2011.–2015. aastal oli ta MTÜ Eesti pagulasabi juhatuse esimees. ●

Narva mnt 4 õppehoone saab nimeks

2019. aasta sügisel valmiva le majandusteaduskonna, arvutiteaduste instituudi ning matemaatika ja statistika instituudi uuele ühisele õppe- ja teadushoonele valiti konkursil nimeks Delta.

Oktoobris toimunud nimekonkursile laekus rekordiliselt 174 nimekavandit 125 erinevalt autorilt. Ettepanekute seast tegi valiku selleks kokku kutsutud žürii, kuhu kuulusid TÜ kinnisvaraosakonna juhataja Heiki Pagel, arvutiteaduste instituudi juhataja professor Jaak Vilo, majandusteaduskonna juhataja professor Maaja Vadi ja TÜ kommunikatsioonitalituse juhataja Illari Lään. Ülikooli rektoraat kinnitas nimekomisjoni üksmeelse ettepaneku.

Nime autor on kinnisvaraosakonna arendustalituse peaspetsialist Erki Tamm. Nimevalikut põhjendasid nii autor kui ka komisjoniliikmed järgmiste argumentidega: Delta on kolmnurga kujundina hästi seotud uue õppehoone arhitektuurse lahendiga – viitab maja kujule ja väljanägemisele. Samuti viitab Delta muutusele ja

IDEEKONKURSI VÕIDUTÖÖ «ICONICUM».

energiale, mis iseloomustab nii õppehoone valdkonnaülest sisu kui ka ülikooli tervikuna.

Põhjendusena toodi välja veel, et Delta tähendus viitab kolmikule või kolmepoolsele koostööle ehk info- ja kommunikatsiooni- tehnoloogiale, majandusele ning

Delta

matemaatikale-statistikale või ka kolmikule teadus-majandusriik.

Teiste variantidena pakuti 174 idee seast nimeks ka näiteks Ionicum, Innovaatikum, Logicum ja Sigma.

Delta ehitatakse kesklinna senise majandusteaduskonna hoone asemele ning seda ümbritsevatele kruntidele aadressidel Narva mnt 4, Narva mnt 10 ning Narva mnt 2b ja 2d. Hoone kavandatud maht on 10 966 ruutmeetrit pinda, mis vastab ca 16 000 ruutmeetri pinnale ning mahutaks hinnanguliselt rohkem kui 1500 tudengit.

Hoone eeldatava maksumus on 27,9 miljonit eurot. Ideekonkursi võidutöö autorite kollektiivi juht on Illimar Truverk. ●

Tartu ülikool nimetas viis uut audoktorit

Eile, rahvusülikooli 97. aastapäeva aktusel anti Tartu ülikooli senati otsuse järgi viiele uuele professorile audoktori nimetus.

Tübingeni ülikooli professor Stefan Schreiner nimetati usuteaduse audoktoriks olulise panuse eest judaistika, islamistika ja arabistika arendamisse ja pikaajalise koostöö eest Tartu ülikooli usuteaduskonnaga.

Göttingeni ülikooli professor Eberhard Klaus Wolfgang Winkler nimetati keeleteaduse audoktoriks väljapaistvate saavutuste eest soome-ugri keelte uurimisel ning pikaajalise eduka koostöö eest TÜ teadlastega.

Berliini Humboldti ülikooli emeriitprofessor Christian

Tomuschat nimetati õigusteaduse audoktoriks olulise panuse eest Eesti õigusteaduse rahvusvahelistumisse ja uue õigusteadlaste põlvkonna kujundamisse.

Turu ülikooli emeriitprofessor Kauko K. Mäkinen nimetati hambaarstiteaduse audoktoriks väljapaistvate saavutuste eest hambahaiguste ennetamises ning pikaajalise koostöö eest Tartu ülikooli teadlastega.

Helsingi ülikooli professor Markku Leskelä nimetati looduse ja täppisteaduste audoktoriks väljapaistva panuse eest Eesti ja Soome teaduskoostöö arendamisse, materjaliteaduse arengusse Tartu ülikoolis ning TÜ ja Eesti teaduse rahvusvahelise autoriteedi suurendamisse. ●

Sooline võrdõiguslikkus – rumal reaalsus või reaalne rumalus?

INAUGURATSIOON

TÜ sotsiaalõiguse professor Gaabriel Tavits
7. detsembril kell 16.15 ülikooli aulas

Sooline võrdõiguslikkus on saanud meie igapäevase elu osaks nii töö- kui ka sotsiaalõiguslikes suhetes. Samas tuleb meil endalt küsida, kas sooline võrdõiguslikkus maailma erinevates osades on siiski ühesuguselt

mõistetav ning kas me Eestis saame soolisest võrdõiguslikkusest samamoodi aru.

Olukorras, kus töösuhete iseloom on muutumas ning töötegemise viisid on kujunemas rohkem platvormi põhiseks, tuleb küsida, kas ja missuguses ulatuses saame järgida soolise võrdse kohtlemise põhimõtet.

Me ei saa eitada, et diskrimineerimise olukordi tuleb ette nii tööõiguslikes kui ka sotsiaalkaitse-

FOTO: ANDRES TENNUS

GAABRIEL TAVITS

õiguslikes suhetes. Tööstusrevolutsiooni 4.0 olukorras peab aga küsima, kas soolisel võrdõiguslikkusel on enam tähtsust või jääb nimetatud teema eelmisesse tööstusrevolutsiooni (3.0) aega?

Oma inauguratsiooniloengus käsitleb Gaabriel Tavits soolise võrdõiguslikkuse erinevaid tähendusi ning soolise võrdõiguslikkuse olulisust nii tööõiguslikes kui ka sotsiaalõiguslikes suhetes.

Professor Gaabriel Tavits lõpetas 1994. aastal Tartu ülikooli õigusteaduskonna ning kaitses samas 2001. aastal doktorikraadi. Tartu ülikoolis on Gaabriel Tavits

töötanud töö- ja sotsiaalhooldusõiguse lektori ning dotsendina, osaledes aktiivselt nii teadus- kui ka õppetöös. Alates 2016. aasta septembrist on Gaabriel Tavits sotsiaalõiguse professor.

Gaabriel Tavitsa teadustöö on seotud nii tööõiguse kui ka sotsiaalõiguse valdkonnaga. Temalt on ilmunud arvukalt publikatsioone töö- ja sotsiaalõiguse teemadel. Samuti on Gaabriel Tavits osalenud erialases seadusloomes, olles muuhulgas sotsiaalseadustiku kodifitseerimise peakomisjoni liige.

Professor Tavitsa uurimistöö

on olnud seotud võõrtöötajate sotsiaalse kaitse tagamise õigusliku reguleerimise probleemidega, samuti turvalise paindlikkuse tagamisega töösuhetes ning selle mõjuga töötaja kaitsele. Praegu on Gaabriel Tavitsa peamine teadustöö suund uued töötegemise võimalused ja nende õigusliku reguleerimise vajalikkus, samuti uute töötegemise võimaluste mõju nii sotsiaalõigus- kui ka tööõiguslaselise kaitsele.

Alates 2005. aastast on Gaabriel Tavits Euroopa tööõiguse koostöövõrgustiku (European Labour Law Network) liige. ●

TÜ Rahvusmõtte auhinna sai Andres Sööt

Rahvusülikooli 97. aastapäeva aktusel kuulutati välja Tartu ülikooli Rahvusmõtte auhinna laureaat, kelleks sai Andres Sööt.

Andres Sööt on tõsielufilmide lavastaja ja operaator; eestlaste ajaloo- ja kultuurimälu äratja ja talletaja, eesti arhitektuuri ning kunstikultuuri jäädvustaja.

Söödi kandidatuuri ülesseadjad põhjendasid oma ettepanekut sellega, et Sööt on ilmutanud oma kutsetöös erilist kannatlikkust, hoolivust ja tähelepanelikkust nii ajas kui ka ruumis.

«Tal on haruldane võime tabada ajalikult seigas ajatut mõõdet ja kultuuri pidevust. Pühendumine on lubanud tal mitte piirduda ja leppida vaieldamatu loomingulise andekusega, vaid tõusta ühtaegu nii ajastu kroonikuks kui ka ajatu te portreede loojaks,» kirjeldasid ühiskonnategelased oma soovituskirjas Sööti.

Rahvusmõtte auhinna komisjon väärtustas Andres Söödi suurejoonelist loomingulist panust, hinnates tema pikaajalise loometöö visuaalsust ja järjekindlust.

«Sööt näitab kõikide oma filmidega, et rahvusmõtte on meie inimliku olemise kese. Autorina on ta seda aadet eri riigikordade ajal vääramatult järginud. Ei ühtegi kõrvalekallet, igas ajas ühtaegu kõigutamatult isamaalik ja kunstiliselt kõrgel tasemel,» põhjendasid komisjoni liikmed oma valikut.

Tartu ülikooli rektor professor Volli Kalm rõhutas, et Eestis on palju inimesi, kes on oma loominguga rahvusmõtte alustanud, ent kannavad seda rolli esiplaanile trügimata. «Rahvusülikooli

ANDRES SÖÖT ON OMA LOOMINGUGA VÄÄRINDANUD RAHVUSMÕTET AJATUL JA OMAKASUPÜÜDMATUL MOEL.

aastapäeval on meie jaoks suur au selliseid suurkujusid tänada ja tunnustada,» ütles Kalm.

Rahvusmõtte auhinna komisjoni liige Tuulike Kivestu rõhutas eile ülikooli aulas rahvusmõtte auhinna saajat tutvustades, et Andres Sööt on oma loominguga väärdanud rahvusmõtet ajatul ja omakasupüüdmatul moel enam kui poole sajandi vältel.

«Meie rahvas on nii väike, et oleme õnnelikud iga rahvuskultuuri püsimisse panustava inimese eest. Neil kõigil on suur roll meie kultuuri loos, kuid seekord väärib kõigist teistest enam seda auhinda mees, kes on oma filmide kaudu kujunenud

vaimseks autoriteediks mitmele põlvkonnale Eesti inimestele,» rääkis Kivestu.

Andres Söödi suhtumise ainesse võtab olemuslikult kokku tema enda lause: «Dokumentaalfilmi võlu läheb minu jaoks kohe kaduma, kui sealt paistab avalikkuse või poolpeidetud lavastust või selle osi.»

Talle räägib selles kaasa üks meie toekamaid filmiasjatundjaid Jaan Ruus, kes on sõnastanud põhilise: «Sööt oskab eemalduda maailmast, filmitavast, valitsevast riigikorrast, kuid säilitab sisimas harmoonilise tasakaalu. Kõiki tema filme läbivad kultuuriteadvust kujundavad asjad ja nähtu-

sed. Inimesed, asjad, keskkond ja arhitektuur aitavad orienteeruda kultuurikeskkonnas, aitavad vältida isiksuse killustumist.»

Andres Söödi pikaajalist loomingulist tegevust ja panust Eesti dokumentalistika edendamisel on tunnustatud Eesti vabariigi kultuuripreemia, Riigivapi V klassi teenetemärgi, Rahvuskultuuri fondi tänuauhinna ja Eesti vabariigi kultuuri elutööpreemiaga. Kunstiühing Pallas valis Andres Söödi 2014. aastal oma auliikmeks.

Tartu ülikool tunnustab TÜ Rahvusmõtte auhinnaga isikuid, kes on oma loominguga silmapaistvalt edendanud Eesti rahvuslikku ja riiklikku eneseteadvust. ●

FOTO: ANDRES TENNUS

TÜ õppejõudu tunnustati ordeniga

Gustav Adolfi päeval ja Tartu ülikooli asutamise aastapäeval, 7. novembril andis Rootsi suursaadik Eestis TÜ rootsi keele õppejõule Tiina Mulla-maale Tema Majesteet kuningas Carl XVI Gustafi otsusega üle Kuningliku Põhjatähe esimese klassi ordeni.

Põhjatähe orden on tuntud ka kui «see, mis ei looju», mis viitab autasuvääriliseks tunnistatute siirale ja järjekindlale pühendumisele ja Rootsi riigi püsivusele.

Tiina Mulla-maale autasu andmiseks ettepaneku teinud TÜ professor Daniel Sävborg ja Rootsi suursaatkond Tallinnas põhjendasid otsust sellega, et Mulla-maale on pikka aega ja pühendunult teinud tööd arendamiseks Eesti ja Rootsi vahelisi sidemeid.

Mulla-maale roll rootsi keele õpetaja, tõlgi, tõlkija ja laiemas mõttes kultuurivahendajana nii ametialaselt kui ka vabatahtlikuna on andnud silmapaistva panuse nii poliitiliste kui ka mitmesuguste ametlike ja isiklike

suhete loomisesse, arendamisesse ja hoidmisesse Eesti ja Rootsi vahel. Samuti Rootsi, rootsi keele ja kultuuri alaste teadmiste levitamisesse Eestis.

Tema Rootsit tutvustav töö Eestis oli aktiivne juba nõukogude ajal, hoolimata selleaegsetest raskustest ning vähesest lootusest kunagi ise Rootsit külastada, ning jätkus samamoodi pärast Eesti iseseisvuse taastamist.

Tiina ja Ilmar Mulla-maale alustasid rootsi keele õpetamisega Tartus 1960. aastatel. Tiina Mulla-maale on seega Tartu ülikoolis rootsi keelt õpetanud üle 45 aasta, olles õppejõuks paljude põlvkondade üliõpilastele. Tiina Mulla-maale on välja andnud «Rootsi keele õpiku» täiendatud ja parandatud trüki ning uue tänapäevase «Rootsi keele õpiku».

Viimastel aastatel on Tiina Mulla-maale tegelenud aktiivselt ilukirjanduse tõlkimisega. Ilmunud on näiteks tõlked Carl Larsson'i «Mina», Liza Marklund «Õnnelik tänav» jpt. ●

Tartu ülikooli muuseum kutsub osalema aastakonverentsil

Tartu ülikooli muuseum kutsub nii kogenud uurijaid kui ka kraadiõppureid osalema muuseumi aastakonverentsil «Muutus- te sajand Eesti meditsiinis».

Valdav hulk Eesti arste on hariduse saanud Tartu ülikoolist. Rahvusülikooli juubeli lähenedes soovib muuseum heita pilgu möödunud saja aasta arengutele ja sellele, kuidas on see areng aidanud meid tänasesse päeva.

Meedikute üks eesmärk on läbi aegade olnud sama: inimesi ravida ja tervena hoida. Kuidas täpselt, millega, milleks, kes ja kuidas selle eest maksab jne, sõltub siiski iga ajajärgu teaduse

arengutasemest, ühiskonnakorrast ja väärtushinnangutest.

Konverentsil arutletakse, mis ja kuidas on mõjutanud arstiteaduse teemavalikuid ja tulemuslikkust, meedikute koolitamist ülikoolis ja nende tööle rakendamist ning arsti ja patsiendi rollide muutumist saja aasta jooksul.

Meditsiini arengut on mõjutanud teadusvõrgustikud, sealhulgas meditsiini rahastus, koostööpartnerid idas ja läänes, raudne eesriie ja selle kadumine. Tervishoiusüsteemi on muudetud sõltuvalt teoreetilistest arusaamadest ja poliitilisest võimust. Kes ja kuidas on selliseid muutusi juhti-

nud ning kuidas on teoreetilised arusaamad mõjutanud praktikat ja vastupidi – ka neile küsimustele püütakse konverentsil vastuseid leida.

1920. aastail tehti tohutu töö eestikeelse meditsiinisõnavara loomiseks. Kui palju on või peab olema arstkont rollid? Kuidas on rahvuslike ülikoolide teke mõjutanud meedikute rahvusvahelist koostööd ja konkurentsi?

Muuseum kutsub nende küsimuste üle kaasa mõtlema nii kogenud uurijaid kui ka kraadiõppureid.

Konverents toimub 6. detsembril. ●

Teadlaste ideest kasvas välja mahukas projekt

Riigikogulase, ministri või ministri nõuniku tiitel ei anna automaatselt kogu maailma teadmisi. Arukas poliitik on see, kes tunnistab lünki enda teadmistes ning julgub küsida ning vastu võtta nõu inimestelt, kes võiksid need lüngad täita.

Eesti ülikoolid kätkevad endas ammendamatu varaaita, selleks et erinevaid riigis üles kerkivaid probleeme lahendada ning uusi sihte seada. Soovin tuua ühe lihtsa näite, kuidas Tartu ülikooli teadlaste algatus ja pädevus on poliitikutel ja ametnikel aidanud lahti mõtestada võimalusi, et lahendada Eesti laste vähese liikumisaktiivsuse probleemi.

Eesti lapsed ei liigu piisavalt ning on järjest ülekaalulisemad. Füüsilise ja vaimse tervise tagamiseks piisava koormuse (tund aega aktiivset liikumist iga päev) saavutab Eestis alla neljandiku lastest. Ülekaaluliste laste protsent on viimase kümne aasta jooksul pea kahekordistunud. Erinevates ministriumides nuputati, mida võiks peale olemasolevate abinõude veel teha, et seda probleemi lahendada.

Eelmise aasta alguses võtsid sotsiaalministeeriumiga (töötasin tollal tervise- ja tööministri nõunikuna) ühendust Tartu ülikooli liikumislabori teadlased, kes ütlesid, et teadusuuringute põhinedes ning teiste riikide edulugudele toetudes võiks eelnevate murede lahendamise üks võtmetest olla koolipõhised laste kehalist aktiivsust suurendavad

FOTO: ERAKOGU

MIHKEL LEES

TÜ filosoofia, psühholoogia ja hariduskorralduse vilistlane

abinõud. Oli selgelt näha, et pädevad inimesed on probleemi ja võimalikud lahendused enda jaoks teadus- ja tõendus põhisel lahti mõtestanud.

Viisin selle plaani poliitiliste arutelude tasandile ning eelkõige teadlaste sisendile tuginedes leidis pärast Riigikogu valimisi koalitsioonilepingus koha punkt, mille kohaselt «tõetakse välja terviklik liikumisprogramm Eesti koolidele».

Praeguseks on Tartu ülikooli teadlaste ideest kasvanud välja mahukas koostööprojekt haridusministeeriumi, sotsiaalminis-

teeriumi, ülikooli ning erinevate Eesti põhikoolide vahel. Kümnes Eesti koolis toimetatakse «Liikuma kutsuvate koolide» katseprogrammiga, mille raames muudetakse laste koolis veedetud aega liikumaks näiteks aktiivsete vahetundide, ainetundide liikumispause ning kooli füüsilise keskkonna liikumissõbralikumaks kujundamise abil.

Järgmisel aastal liitub Tartu linna toel projektiga veel kolm Tartu kooli ning huvi programmiga liituda kasvab järjest. Suur eesmärk on, et kõik koolid üle Eesti kasutaksid erinevaid laste liikumisaktiivsust suurendavaid abinõusid.

Eelnevale näitele tuginedes kutsun Tartu ülikooli teadlasi ning üliõpilasi senisest veelgi rohkem eluliste probleemide lahendamises kaasa rääkima ning poliitikutele ja ametkondadele nõu andma – ka siis, kui seda abi ühel või teisel põhjusel küsida ei osata. UT

TARTU ÜLIKOOI AKADEEMILINE NAISKOOR JA TARTU AKADEEMILINE MEESKOOR

LAOTA RAHU ÜLE MAA

Jõulukontsert

TARTU PAULUSE KIRIK
17.12 KELL 18.00

Dirigeerivad Benjamin Kirk (TÜAN), Alo Ritsing (TAM), Kuno Kerge (TAM)
Kavas Benjamin Britten, César Franck, Franz Gruber, Benjamin Kirk, Cyrillus Kreek, Olav Ehala, Alo Ritsing jt

Piletid 10/7€ ning toetajapiletid 15€ müügil pool tundi enne algust kohapeal ja Piletilevis

Logos of various sponsors: MeCoq, Tartu Ülikool, etc.

TARTU ÜLIKOOI TEADLASTE IDEEST ON KASVANUD VÄLJA MAHUKAS KOOSTÖÖPROJEKT HARIDUS- JA SOTSIAALMINISTEERIIUMI NING ERINEVATE EESTI PÕHIKOOIIDE VAHEL. JÄRGMISEL AASTAL LIITUB KOOLE VEELGI.

FOTO: ANDRES TENNUS

Maailmarändurist enesekindel ajakirjandustudeng

PERSOON

Maia Klaassen on tudeng, kes otsib pidevalt uusi kogemusi. Nii on ta loonud kursusekaaslastega oma väljaande ning edendanud Aafrikas naisettevõtlust.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Pärast gümnaasiumi lõppu ei läinud Maia kohe edasi ülikooli õppima. «Ma olin üks neist, kellel rutiin viskas üle,» põhjendas ta.

Suisa nii üle, et pärast viimast eksamit, ootamata ära lõpuaktust, istus Maia lennukile ja pörutas Küprosele, kus ta elas üle nelja kuu. Kui suvehooaeg sai läbi, tuli ta tagasi Eestisse, vaatas, et siin on ikka väga külm, ja lendas Austraaliasse.

Elu kangurudemaal oli ilus, aga siis muudeti Eestis kõrgharidus tasuta kättesaadavaks ning kolme aasta pärast tuli ta tagasi kodumaale, et asuda õppima Tartu ülikooli ajakirjandust ja kommunikatsiooni.

Maia rääkis, et see olevat olnud seitsmendas klassis, kui oli vaja kirjutada kirjand teemal, kelleks tulevikus saada. Maia oli emaga seda kodus arutanud ja kuna kosmonaudiks saamise soov oli tolleks ajaks muutunud neiu sõnul üsna ebatõenäoliseks, siis oli ema öelnud, et ju temast ajakirjanik või kirjanik saab. Sealt peale jäi Maiat see mõte kummitama ning kui oli aeg ülikooli astuda, ei tulnud pikalt mõelda, mis eriala valida.

VALIKUGA RAHUL

«Ilmselt sellepärast oli mul ka nii rahulik Eestist ära minna, sest ma teadsin, et isegi kui töö mõttes pole see eriala mulle omane, siis on see kõige põnevam asi, mida õppida,» sõnas ta. Ja seda arvab ta siiaamaani, mil kaks aastat õpin-guid on selja taga.

Maia peaeriala on ajakirjandus ja kõrvale õpib ta rahvusvahelisi suhteid. Ta on väga rahul, et valis just ajakirjanduse, mitte kommunikatsiooni suuna.

«Kui lähed kommunikatsiooni suunale, siis need jutud, et Tartu ülikool on väga teoreetiline, vastavad tõele. Ajakirjandustudengid aga jooksevad kaamerate ja mikrofonde ringi ning teevad praktilisi asju,» sõnas Maia.

Neiule meeldib ka see, et Tartus on hea tasakaal õppejõudude seas: on nii tegevajakirjanikke kui ka teoreetikuid.

Mida aga Maia üheks olulise-maks asjaks kogu õppe juures peab, on inimesed, kellega koos tuleb seda teed käia, või ka neid, kes on juba tee lõpp-punkti jõudnud.

Iga ajakirjandustudengi jaoks on ilmselt üks suurim katsumus >>

» aine nimega «Reporteritöö», kus tuleb igal nädalal kirjutada etteantud teemal uudis.

«Ma lausa jumaldas inimesi vahepeal seda aega, mil me «Reporteritöös» kõik koos tudengitoas higipisaraid valasime ja mõni julgustuseks isegi väikese tekiilapapi võttis, kui mõistus täiesti kokku jooksis. Aga koos saime alati hakkama.»

Ajakirjandustudengite seas

MAIA RÄÄKIS, ET NEIL ON SELLESED TAVAD NAGU PEEGLIGA PÄHELOÖMINE JA MARJU LAURISTINI AKNA ALL LAULMINE.

valitsevat ühtsustunnet peab Maia instituudi tavade panuseks. «Meil on sellised tavad nagu peegliga pähelöömine, Marju Lauristini akna all laulmine ja Priit Pulleritsu «Uudise sotsioloogia». Kõik läbivad samu komistuskive.»

LIIDAB INIMESI

Maia rääkis, et ükskõik, kuhu ka minna, on alati ees mõni ajakirjanduse ja kommunikatsiooni vilistlane. «Isegi kui sa seda inimest ei tea, siis tekib mingi ühtekuuluvustunne, sest kuigi sa inimesega isiklikult tuttav ei ole, siis tead, et see inimene on samu asju läbi teinud, ja see liidab inimesi veelgi.»

Maia käis hiljaaegu «Terevisioonis» intervjuud andmas, sest viibis viimased neli kuud Aafrikas, ja ta nägi seal noort assistenti, kes jooksis ringi. Ta sai kaugelt aru, et assistent pole Tartu ülikoolis käinud.

«Mulle tundub, et Tartu ülikool sünnitab ajakirjanikke, kes on hästi rahulikud ja saavad kõigea hakkama. Nad on harjunud, et lähevad võtavad ühelt ja siis

teiselt ministrilt intervjuu.»

Maia on inimene, kes ei käi ainult koolis, vaid tegeleb ka mitmete teiste asjadega, näiteks asutab ta oma kursusekaaslastega veebiväljaande Neljas Dimensioon.

Aasta tagasi, kui Neljas Dimensioon loodi, olid nad pidanud kooli jaoks kirjutama palju klassikalisi uudislugusid. Kuna tavalises uudises peab oma

keelt kontrollima, siis see oli üks põhjustest, miks praegused kolmanda kursuse ajakirjandustudendid soovisid natuke vabamat väljenduskanalit.

«Eestis on Nihilist.fm, aga olgem ausad, minu ema seda ei loe ja ka meie õppejõud mitte. See on ropp ja lahe. See on vastuvoolu ujumine, aga samas see ei ole koht, kuhu maailmast huvitav mõtlev inimene läheb lugema,» seletas Maia, miks oli vaja Neljandat Dimensiooni.

Kui praegu on Neljas Dimensioon meediaväljaanne, kus ilmuvad erinevad lood, siis tudengitel on plaanis seda suunda laiendada. Maia kirjutas koos teiste toimetuse liikmetega projekti, et järgmistel kohalike omavalitsuste volikogu valimistel, kui on esimest korda muudatus, et valida saavad ka 16-aastased, saaksid nad korraldada noortele poliitilise kommunikatsiooni töötubasid.

Juhul, kui nad saavad rahastuse, siis hakkavad Neljanda Dimensiooni liikmed õpetama noortele, kuidas populismi ära tunda, kuidas sellega mitte kaasa

minna ja kuidas teadlikult lehti lugeda, et ei juhtuks see, mida kardeti: noored annavad oma hääle pastaka eest.

Viimased neli kuud veetis Maia aga hoopiski Aafrikas, edendades Kamerunis naisettevõtlust.

Maia rääkis, et Kamerunist saadud kogemuse olulisust sõnas ta iga päev uut moodi. «Täna ma sõnastasin selle enda jaoks nii, et see kogemus oli oluline selleks, et saada aru, et maailmas on olulisemaid asju kui mina ise ja minu pisikesed igapäevamured,» lausus ta.

NAISED SAID LAENE

Maia rääkis ka oma tegevusest Kamerunis. Kuna enamik naisi töötab seal mustalt, mis tähendab, et pole ligipääsu pangateenustele ega võimalust äri ja sissetulekut suurendada, siis andsid projektis osalejad naistele väikelaene.

Laenu eest laiendasid inimesed seda, millega nad tegelesid. Seal oli inimesi, kes rentisid põllumaad ja said laenuga makstud nii põllumaa rendi ja külvi kui ka selle eest, et keegi tuleks ja korjaks saagi ära ning paneks selle auto peale. Seejärel said naised selle maha müüa ja nad kogusid niimoodi piisavalt raha, et laenu tagasi maksta. Seda raha alguses kuskilt üldse saada ja sellist asja arendada on väga raske, sest pangateenused puuduvad, seletas Maia.

Vabatahtlik rääkis, et nad mõtlesid ka sellele, et kui nemad lähevad ära, siis mis saab edasi. Naistele tehti ka palju koolitusi. «Aga sel juhul me lähtusime põhimõttest, et valge naine ei seisa kuulajate ees ega räägi, kuidas asjad on, vaid me treenisime välja kohaliku, kes teeb ise koolitusi.»

MAIA ANDIS KOHALIKELE NAISTELE VÄLJA LAENE, ET NAD SAAKSID OMA ÄRI LAIENDADA. MUUHULGAS ÕPETAS EESTI NEIU NEID KA EXCELI TABELIT KASUTAMA, SEST SIIS EI LIPSA SISSE INIMLIKUD ARVUTUSVEAD.

Projektis osales 33 naist ja Maia rääkis, et nad motiveerisid üksteist pidevalt, nii et nende ärid saaksid laiendatud.

«Me ei üritanud sinna minna, maailma parandama, et siis pärast aikselt ära hõljuda, vaid meie eesmärk oli, et lahkudes oleks näha, et projekt on jätkusuutlik ja nad saavad sellega ise edaspidi hakkama.»

Maia ütles, et kogu tema Aafrika-kogemus meenutas talle,

MAIA OLI VALMIS, ET KUI LÄHEB OMA NUTITELEFONIGA AAFRIKASSE, TULEB TAL SELETADA, MIS SEE ON. NII AGA EI LÄINUD.

kui väheolulised on asjad, mida ta Eestis vahepeal väga tähtsateks pidas. Näiteks kaotas ta Kamerunis ära koti oma asjadega, aga sai aru, et ta ei hooligi sellest.

«Miks ma üldse lähen Aafrikasse oma 100-eurose Prada lõhnaga?» küsis ta endalt, kui see kotiga kaotsi läks.

Maia rääkis, kuidas ta oli oma ainsa püksipaariga mägedes ja tundis sel hetkel sellist õnnetunnet, mida ta ei tunne kunagi pärast suuri ostlemispäevi. See tuletas talle meelde, kui vähe on õnneks vaja.

«See ei ole miski, mida me ei tea, aga see on miski, mille meie kiire elutempoga ühiskonnas on enamik inimesi unustanud.» Inimesed on väga auahned, aga tasub võtta aega, et olla ka lihtsate

asjade pärast õnnelik, soovitas neiu.

Oma Aafrika-kogemuse jookul üllatus ta kõige enam selles, kui stereotüüpne on ta olnud. «Ma arvan küll, et olen ülimalt vabameelne ja väga tundlik kõigi rassivaheliste jõupositsioonide suhtes ning mul ei ole stereotüü-

pe, aga kui nägin Kamerunis, kui sarnane on tegelikult sealne elu meie omaga, siis olin šokeeritud,» rääkis ta.

Näiteks oli ta üllatunud, kui palju inimesed nutitelefone kasutasid. «Nad käituvad nii, nagu Eestis käituvad umbes 12–13-aastased tüdrukud, kes teevad iga nurga peal selfie'sid ja kirjutavad kogu aeg kellelegi.»

Maia arvas, et kui ta läheb oma nutitelefoni sinna, siis tuleb seletada, mis see on. Tegelikult oli teistsugune. «Nad võivad tulla välja meie mõistes põrandata majast, käes kõige uuem Samsung Galaxy Note, ja siis vaadata mind ja naerda, sest mul on HTC plönn,» lausus ta.

Kõike Maia räägitut Kameruni kohta ei saa laiendada kogu Aafrikale. Ta rõhutas, et tema Aafrika-kogemus ei ole kindlasti kellegi teise Aafrika-kogemus. «Mina käisin ühes riigis, mitte pole näinud tervet Aafrikat.»

Hea tava suunab tähelepanu juhtimise väärtustamisele

ALMA MATER

MERILYN SÄDE

merilyn.sade@ut.ee

Juhtimise hea tava aitab veidi sügavamalt vaadata juhi erinevaid rolle ning pakub eluliste näidete kaudu abi erinevate olukordade mõtestamisel. Tava toob välja olulisemad juhtimõtted, mida kirjeldatakse erinevate tegevuste ja näidetega.

TÜ personaliarenduskeskuse personalitöö peaspetsialisti Raivo Valgu sõnul otsustati juhtimise hea tava koostada eelkõige seetõttu, et seni pole ülikoolis olnud paljusid ülikoolipere liikmeid kaasavat laiemat arutelu ega kokkulepet selles, mis on hea juhtimine.

«Sellest, mida juhid teevad või tegemata jätvad, oleneb väga palju, nii ülikoolis kui ka teistes ettevõtetes. Kui tahame, et ülikoolil läheks jätkuvalt hästi

ja siin oleks tore töötada, peab ka ülikooli juhtimine olema esmaklassiline ning seda igal tasandil,» ütles Valk.

TÜ sotsiaalteaduste valdkonna juhtimise teadur Krista Jaakson ütles, et seesuguses suures asutuses nagu ülikool tuleb ühise teabevälja ja kultuuri loomiseks sellised teemad läbi rääkida.

«Hea tava on selle protsessi tulemus, aga see võiks olla n-ö elav ja muutuda koos meiega,» rääkis Jaakson.

JUHTIMINE VS. JUHI ROLL

TÜ sotsiaalteaduste valdkonna juhtimise professor Maaja Vadi rääkis, et kuna ülikool on väga mitmekihiline ja erinevate alakultuuride kogum, siis saadakse ka erinevates inimrühmades juhtimisest erinevalt aru.

«Samal ajal tekivad töötajatel õigustatud ootused, et Tartu

ülikoolis toimuksid asjad sarnaselt või ühelaadselt. Juhtimise hea tava aitabki seda erinevust õgvendada. Muidugi ei ole see kõnesolev tava mõeldud selleks, et kõiki ühesuguseks teha, aga see räägib, missugused võimalused võiksid TÜ juhtidel olla, kui nad tahavad oma tööd hästi teha.»

Professori sõnul ei ole juhtimise hea tava seotud tegelikult niivõrd juhtimise, kuivõrd juhi tööga. «Need on erinevad asjad. Juhtimine on protsess, juhi töö on aga rollikeskne ja pigem toob see dokument ka selle välja.» Vadi sõnul on juhtimine palju laiem ja seda on ühte dokumenti väga keeruline kirja panna. «See dokument räägib ikkagi konkreetsemalt ühe inimese rollist ja tööst.»

Juhtimise hea tava koostamiseks korraldati fookusrühma intervjuusid, kus osales 97 inimest. Neist jäi teemadena

»

» kõlama kaasamine, ülesannete tähtsajad ja juhtimise vähene väärtustamine. Jaakson ütles, et suur kaasamise vajadus on ülikoolile tõenäoliselt iseloomulik ja juhid ei saa ka kõige parema tahtmise ning oskuse juures seda 100% rahuldada. «Teisena toodi välja ülesannete üliühikesed tähtsajad – näib, et ülikoolis on käsuahel nõnda pikk, et kui ka ühes otsas paistab tähtaeg olevat mõistlik, siis täitjani jõuab see hoopis 24 tunnil.»

Fookusrühmades räägiti ka töökoormusest ja nädalavahe- tusest töötamisest. Kolmandana toodi välja juhtimise vähene väärtustamine just juhtide endi poolt. «Akadeemilistes üksustes võetakse ajutine juhi roll enda kanda tihti kolleegide surve ja vastu tahtmist, kuid karjääri silmas pidades ei loobuta teadus- ega õppetööst või ei olegi seda tööd kellelegi üle anda,» rääkis Jaakson.

Ta lisas, et sellest tulenevalt ongi akadeemilised juhid üle koormatud. «Kolleegide märka-

juhatuse esimehe Reelika Alunurme sõnul jäid fookusrühma intervjuul kõlama mõtted sellest, kui oluline on inimestevaheline korrapärane suhtlemine.

«Kui langetatakse otsuseid, siis on hädavajalik, et kõik osapooled oleksid kaasatud otsuste langetamise protsessi. See ei tähenda ametlikku kooskõlastus- ringi või mõne nõukogu koos- olekul tulemuse teavitamist, vaid lihtsat pidevat inimlikku suhtlust ja läbirääkimisi otsuste langetami- sel,» ütles Alunurm.

Samuti jäi kõlama mõte, et on vajadus struktureeritud koolitussüsteemi järele. Eelkõige tähendab see, et võiks olla olemas mingisugune sammsam- muline tugisüsteem, kus juht läbib näiteks järjest mooduleid või koolitusi, mis puudutavad strateegialoomet, meeskonnajuhtimist, suhtlust, konfliktilahenda- mist jne.

«Praegu juhtub tihti nii, et igapäevane töö vajab tegemist ja omal käel koolituste otsimine jääb paratamatult teisejärguliseks,

tegutsemisviisidele, mida ülikool väärtustab.»

Juhtimise hea tava kokkupaneku käigus on Valgu sõnul olnud tegemist sisuka aruteluga, kus hea juhtimise põhimõtteid on aidanud välja joonistada üle saja inimese, kes töötavad ülikoolis eri ametitel.

«Praegu olemegi selles järgus, kus käib mõttevahetuse viljade koondamine üheks tekstiks. See tava on kokkulepe, mille juurde ikka ja jälle tagasi tulla, kas või näiteks siis, kui selgitame ülikoo- lis, milline kandidaat võiks sobida kõige paremini mõnda vaba juhi- kohta täitma,» selgitas Valk.

HEA TAVA MUUTUB KOOS ÜLIKOOLOGIGA

Maaja Vadi arvates on oluline, et ülikoolis on juba praegu juhti- mise hea tava üle palju arutatud. «See inimeste hulk, kes fookus- rühmas osalesid, on palju kaasa mõelnud – tava elluviimisel ongi esimene oluline samm see, et inimesed on sellesse protsessi kaasatud olnud.»

Professori sõnul on plaanis küsida juhtimise hea tava kohta arvamust ka kogu ülejäänud üli- kooliperelt. «Tekib võimalus, kus kõik saavad oma arvamust avalda- da ja oma näiteid heasse tavas- se juurde lisada. Arvamust võivad avaldada ka kõik need, kes ei ole tingimata juhid. Tuua näiteid või mõtteid, mis peaksid juhtimise heas tavas veel olemas olema.» Ta lisas, et kindlasti võiks selles olla ka positiivseid näiteid heast juhtimisest.

Professor arvas veel, et juhti- mise hea tava on ja peabki olema dokument, mis muutub pidevalt koos ülikooliga. «See ei ole kivisse raiutud eeskiri ja me loo- dame, et see hakkab ajaga kaasas

käima. Kui tekibki väga oluline surve seda muuta, siis vaadatakse hea tava uuesti läbi ning tehakse vajalikud täiendused.»

Raivo Valk sõnas, et juhtimise hea tava näol on tegemist huvita- va ja kasuliku lugemisega kõigile ülikoolipere liikmetele. «See tava peegeldab tööpoolest seda, mida erinevate tööde tegijad päriselt

JUHTIMISE VÄÄRTUSTAMINE ON OLULINE KA SELLEKS, ET MEIE ÜLIKOOLOO SAAVUTAKS AINA ENAM SILMAPAISTVAID TULEMUSI.

heast juhtimisest mõtlevad ning mida oma juhilt ootavad.»

Temagi rääkis, et nende soov on, et juhtimise hea tava muutuks n-ö elavaks ja arenevaks doku- mendiks, mida loetakse sageli ja mida täiendatakse vähehaaval. «Võimalusi selleks on erinevaid, interaktiivsest veebikeskkonnast kuni spetsiaalsete tutvustusüri- tusteni,» selgitas Valk.

Ta lisas, et usub, et nad saavad need põhimõtted viia juhtideni tavapärastest pisut erinevalt, kuid kaasaaravalt viisil. «Samuti püüame teemat aktuaalsena hoida pikema ajavahemiku jooksul ning luua juhtidele parem tugisüsteem juhtimisoskuste arendamiseks.»

VAJAME HEAD JUHTIMIST

TÜ sotsiaalteaduste valdkonna kommunikatsioonijuhtimise magistrant ja senati liige Martin Noorkõiv ütles, et tema arvates võiks paar korda aastas toimuda juhtimise konverentsid või semi- narid, kus saaksid kõik ülikooli suuremate tasandite juhid kokku ning kus räägitaks ülikooli juhti- misest.

«Rääkida tuleks konkreetse- malt Tartu ülikooli juhtimisest: strateegiast, organisatsioonikul- tuurist, ootustest juhtidele jne. Sellistes seminarides võiks ka hea juhtimise tava käsitleda.»

Noorkõivu sõnul on juhtimise hea tava oluline, sest selle olulisus algab üleüldiselt juhtimise vää- rustamisest. «Ülikoolis on juba

pikka aega olnud tobe ja äärmiselt kahjulik must-valge vastandus. Selle järgi on ainult kaks varianti: kas ülikooli juhtimine on täpselt samasugune juhtimine nagu igal pool mujal või siis ei ole ülikoolis üldse juhtimist vaja.»

Magistrandi arvates eksitakse mõlemal puhul, sest kõikide or- ganisatsioonide olulisemad prob- leemid, sealhulgas Tartu ülikooli omad tulevad puudujääkidest juhtimises. «Alustades visioonist ja laiemast strateegiast kuni kõige väiksema tasandi meeskonna juh- timiseni välja. Ülikool vajab head juhtimist,» rõhutas Noorkõiv.

Tema sõnul ei ole juhtimine kõikjal samasugune, sest kasumile keskendunud ärijuhtimine tingib juhtimisele hoopis teistsugused ootused kui avalikus sektoris ja veelgi enam sellele, missugune peaks see ülikoolis olema.

Noorkõivu lootus on, et hea tavaga jõutakse lõpuks arusaami- seni, et ülikool vajab juhtimist, kuid et see tööpoolest erineb juhtimisest mujal. «Praktiliselt ootan seda, et tavas- se kirja saavad ootused saavad ka punktideks, mida juhtide valimisel edaspidi kandidaatidelt küsima hakatakse.»

Magistrant lisas, et tema arvates vajab ülikool arusaama sellest, milline peaks akadeemili- ne juhtimine olema ning hea tava on üks võimalus seda arusaama sõnastada ja levitada.

Reelika Alunurme arvates on samuti oluline, et kõik saaksid üheselt aru, miks ülikoolis midagi tehakse ja mida üldiselt tehakse. «Tartu ülikool on niivõrd suur organisatsioon, et ühtsem aru- saam juhtimisest on väga vajalik. Juhtimise hea tava on suurepärane samm selle suunas,» rääkis Alunurm.

Esimees sõnas, et tudengite suhtumine juhtimise heasse tavas- se on positiivne, sest juhtimine on asutuse selgroog. «Selle vää- rustamine on oluline ka selles, et meie ülikool saavutaks aina enam silmapaistvaid tulemusi.»

ERINEV ARUSAAM JUHTIMISEST

Alunurme arvates on juhtimise hea tava organisatsioonikultuuri muutmise alge, millele viidata, kui soovime teatud arusaamu ja käitumisi muuta. «Ehk me sõnas- tame, mis juhtimine meie arvates on. Praegu on erinevates valdkon- dades ja struktuuriüksustes see siiski üsna erinev.»

Alunurme sõnul võivad struktuuriüksuste juhtideks saavad inimesed olla suurepära- sed teadlased, kuid nad ei pruugi olla kohe head juhid ning see on täiesti tavaline.

«Usun, et ka meie ülikoolis on ainult loomulik, kui toimub pidev juurde õppimine. Ka juhtidele on suunatud palju erinevaid koolitu- si – kõige suuremate ettevõtete juhid maailmas koolitavad end iga päev ja õpivad pidevalt juurde,» sõnas Alunurm.

ON TÄIESTI VÕIMALIK, ET JUHTIMISE HEA TAVA SAAB PAKKUDA JUHTIDELE TUGE MÕNE RASKEMA VALIKU VÕI OTSUSE TEGEMISEL.

mine, vahetu suhtlemine, innusta- mine ja pikaajaline kavandamine ei mahu aja ega energia poolest enam juhi päeva sisse.»

Jaaksoni sõnul võib hea tava olla sellises olukorras juhile eh- matus, kuigi tunnetame iga päev, kui suur mõju on juhtimisel meie tööelule- ja keskkonnale. «Seega, miks pea liiva alla peita? Hea ta- vaga koos peaksime ehk muutma ka juhtide valimise korda, seda vähemalt nende senise akadeemi- lise koormuse mõttes.»

Tartu ülikooli üliõpilaskonna

isegi siis, kui juhid on koolitustest huvitatud,» lisas ta.

Raivo Valgu sõnul on hea tava lähte-koht juhtimisalaste täien- dusvõimaluste süsteemi korras- tamisel, samuti võib see pakkuda pidepunkte igapäevaste otsuste langetamisel.

«Juht seisab oma töös sil- mitsi keerukate valikutega, kus lahendusvariante on mitu. On täiesti võimalik, et juhtimise hea tava saab pakkuda juhtidele tuge mõne raske valiku või otsuse tegemisel. See tekst osutab juhi

» Juhtimise hea tava esialgses versioonis on samuti kirjas, et juht võtab aega enese kui juhi arendamiseks. Raivo Valk ütles, et hea juht leiabki võimalusi kolleegide ja iseenda arendamiseks ning ta tegeleb selle teemaga teadlikult ja järjepidevalt.

«Hiljuti moodustatud personaliarenduskeskuses tegutseme selle nimel, et pakkuda ülikooli eri tasandi juhtidele mitmekesiseid ja sobivaid täiendusvõimalusi. Juhid on tõesti väga hõivatud ning juhtub harva, et mõnel ülikooli juhtidele suunatud koolitusel

jääks huvilisi ootele – liiga suur see osalejate arv ei ole,» kirjeldas Valk.

VÕIMALUSED ENESEARENGUKS

Seetõttu pakub personaliarenduskeskus aina aktiivsemalt ka muid, isiklikumaid täiendusvorme, nagu näiteks võimalust teha koostööd mõne arengupartneriga ülikoolist või väljastpoolt.

«See on kasvav suund, aga kindlasti ei loobu me ka klassikalistest koolitustest ja juhtimiseminaridest või näiteks ka

arendajatele ja juhtidele mõeldud kervisioonist. Ees ootab ka uue juhi arenguprogrammi kokkupanek ja siingi tugine juhtimise hea tava põhimõtetele,» rääkis Valk.

Peaspetsialisti sõnul ei ole head tavad ja teised sarnased dokumendid kiiretoimeline ime-rohi, kuid kindlasti on see tubli samm õiges suunas.

«Ma arvan, et ülikooli töötajad tahavad töötada organisatsioonis, mis väärtustab head juhtimist ning loob võimalusi seda edendada.» UT

ÜKS KÜSIMUS

Mida tähendab juhtimise hea tava ülikoolile?

Minu arvates näitab see asutuse küpsust, kui oleme kokku leppinud selles, et see on vajalik, ning ka arengukavas on sellele viidatud kui eesmärgile. Hakkame üha rohkem hindama seda, et ka professionaalne juhtimine on pädevus ning see on akadeemilises asutuses oluline väärtus.

Arvan, et juhtimise hea tava tekitab kindlasti huvi ja soovi neil teemadel edasi mõelda ja arutleda. Teame, et ülikooli rahulolu-hinnangutes on teiste asjade seas hinnatud madalalt tunnustamist, kaasamist ja probleemide lahendamist. Need on kõik tegelikult juhtimispädevused ja seetõttu usun, et saame üha rohkem aru sellest, mis on need tegevused, mis aitavad ülikooli paremaks teha.

Usun, et kui hindame head juhtimist ja peame seda oluliseks, siis ei tule kindlasti puudu ka viisidest ja võimalustest, kuidas end mõnes konkreetses valdkonnas arendada. Seega algab kõik arusaamisest ja mõistmisest, et mingisugust oskust on tarvis arendada. Usun, et juhtimise hea tava aitab ülikooli pidevale arengule ja edasiarendamisele kaasa.

Juhtimise head tava on võimalik edasi arendada ja rakendada ka tulemus- ja arenguvestluste kaudu, mis võiksid olla hea tava ülikooli kõikidel juhtimistasanditel. Nendest vestlustest tekib ka uus kvaliteet ja soov end edasi arendada. Peame olema pidevas arengus ning seetõttu võiks mõelda juhtimise hea tava jooksvale täiendamisele ja edasiarendamisele. ●

ANDRES LIINAT
Tartu ülikooli kantsler

FOTO: ANDRES TENNUS

FOTO: ANDRES TENNUS

Välistudengid juhtisid tähelepanu õppe kitsaskohtadele

ALMA MATER

Tartu ülikoolis saab arstiks õppida ka ingliskeelsel õppekaval, mis on mõeldud välistudengitele. Osadel üliõpilastel tekkis aga raskusi, mille on meditsiiniteaduste valdkond tänaseks lahendanud.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Eestikeelne kõrgharidus muutus 2013. aastal kõigile tasuta kättesaadavaks ja sellega seoses muutus

ka meditsiiniõpe. Kui varem said välistudengid siia tudeerima tulles õppida kaks aastat inglise keeles ja pärast seda edasi eesti keeles, siis nüüd saab õppida õppekaval, mis on algusest lõpuni ingliskeelne.

Õppejõud, kelle ained hak-

kavad kolmandast aastast, pidid nüüd olema valmis õpetama ka inglise keeles. Hiljuti tekkisidki aga esimesed raskused, mis on nüüdseks lahendatud.

Sergei Gordienko õpib neljandal kursusel arstiks. Ta tuli Venemaalt Peterburist siia »

» õppima, sest kodumaal antavat meditsiiniharidust peab ta iganenuks. Tartu ülikool tundus talle kaasaegne ning siin antava meditsiinihariduse kohta oli ta kuulnud head.

Gordienko rääkis, et neile lubati täiesti ingliskeelset õpet, kuid päris nii see siiski ei ole olnud. Ta seletas, et alguses oli kõik korras ja kõik loengud ning praktikumid toimusid inglise keeles ning toimuvad siiaaani.

Ta tõi välja, et kõigi õppejõudude inglise keel pole küll täiuslik, aga sellest saab noormees aru, sest inglise keel pole riigikeel.

KONSPEKTE TULI ISE TÕLKIDA

Probleeme tekitas aga see, et teatud ainetes ei laadinud õppejõud loengumaterjale üles. See tähendas omakorda, et tudengid pidid ise õppejõudude slaidid inglise keelde tõlkima.

Gordienko ütles, et muidu see ei olekski võib-olla eriti suur probleem, sest selle kaudu õpib ka eesti keelt, kuid meditsiinimõistend on tihti väga keerulised ning õiget vastet on raske leida.

Noormees lisas, et neil oli kogu

lahendada ja see leidiski üsna pea lahenduse.

Meditsiiniteaduste valdkonna dekaan Margus Lember seletas, et osaliselt tekkis õppematerjalidega seotud segadus õppeinfosüsteemi ŌIS tõttu.

Kuna aineid loetakse nii inglise kui ka eesti keeles, siis on ainetel sama kood ja õppematerjalid läksid üles valesse kohta. Nii juhtuski, et ingliskeelsesse kausta sattusid hoopis eestikeelsed materjalid.

Lember ütles, et nad on juba aastaid vaevelnud selle probleemi käes, aga ŌIS2-ga pidi see mure lahenduse leidma.

Kliinilise meditsiini instituudi juhataja Joel Starkopf ütles, et tegelikult pole vabandust sellele, et õppematerjalid pole kättesaadavad. «Need ajad on möödas, kui treenisime üliõpilaste käsitsi kirjutamise oskust. Ma ei näe ühtegi põhjust, miks materjale üles ei panda,» lausus ta.

Starkopf lisas, et paljud õppejõud kasutavad tihti ka hoopis Moodle'i keskkonda, kus selliseid probleeme ei saa tekkida, sest õppejõud lisab ise tudengid vastavale kursusele.

Saksamaalt pärit Michael

Werchowski sõnul on kõik loengud toimunud inglise keeles, kuid õppejõudude slaidid on aegajalt eesti keeles. Ta lisas, et osad õppejõud lubasid slaidid tõlkida ja õppeinfosüsteemi (ŌIS) üles laadida, kuid nad tegid seda alles kaks kuud hiljem. Ka temalgi tuli osad materjalid ise eesti keelest inglise keelde tõlkida.

TILGAKE TÕRVA MEEPOTIS

Vene tudeng Gordienko rääkis, et üks õppejõud oli üliõpilastele otse öelnud, et tema ei viitsi materjale üles laadida ega tõlkida, sest ta ei saavat selle eest lisatasu. Tudengite jaoks olevat selline väljaütlemine olnud üllatav.

Samas olevat teised õppejõud öelnud, et raha õpetamise eest on ikkagi ette nähtud. Üliõpilasi ajas taoline jutt segadusse ja nad ei saanudki aru, kuidas siis lood tegelikult on.

Nii Margus Lember, Oivi Uiibo kui ka Joel Starkopf ütlesid kui ühest suust, et nad teavad, millise õppejõuga on tegu, kes kurtis, et lisaraha pole ette nähtud. «See oli lausa ehmata väljütlemine meie jaoks. Piinlik on,» lausus Uiibo.

Starkopf lisas, et see on hea näide sellest, kuidas tilk tõrva rikub meepoti. Ta ütles, et tudengitelt on see õige etteheide, samas ei saa kindlasti ühe näite põhjal kogu valdkonna kohta üldistusi teha.

Dekaan rääkis, et kuna meditsiini õpetatakse välismaalastele inglise keeles, said kõik kliinikud oma eelarvesse lisaraha ja ka ingliskeelsete tudengite õpetamine on õppejõudude igapäevatöö.

«See on selline näide, et palka saan tööl käimise eest, aga töö tegemise eest tahan lisa saada. Päris

nii see ei käi,» sõnas Lember.

Oivi Uiibo ütles, et tal on kahju sellest, et ühe õppejõu väljaütlemine mõjutab ka kõikide teiste mainet, kuigi suurem osa õppejõude on kõvasti vaeva näinud, et oma ained ingliskeelseks muuta. Ta loodab, et ühe õppejõu inetu väljaütlemine ei kehti teiste õppejõudude kohta.

Uiibo rõhutas, et enamik õppejõude on kõvasti pingutanud

VIRTANENI MEELEST PEAKS MEELDE TULETAMA, ET KÕIKIDEL ON ÜHINE HUVI – ET TUDENGIST SAAKS HEA ARST.

ja vaeva näinud, et inglise keeles õpetama asuda.

Soomest pärit Janne Virtanen õpib viiendal kursusel arstiks ja tema astus sisse vana süsteemi alusel, mille järgi pidi kolmas aasta muutuma eestikeelseks. Tema vahetas aga juba teise aasta kevadsemestril õppe eestikeelse vastu välja ja on õpingutega väga rahul.

Virtanen leiab, et kui on lubatud, et õpe on ingliskeelne, siis nii see peaks ka olema. Samas on tema sõnul teada, et patsientidega suheldakse eesti keeles.

«Võiks oletada, et üliõpilased ise näevad vaeva, et saavutada eesti keeles selline tase, et oleks võimalik patsientidega suhelda,» lausus ta.

Noormees ütles, et õppejõu seisukohast on kindlasti parim enda emakeelse rääkida ja see tagab parima õppetöö taseme.

Arstiteaduse õppematerjalide hulgas on tema sõnul ka ingliskeelseid materjale pigem rohkem kui vaja ja seega ei tohiks olla suurt probleemi, kui kõik õppejõudude slaidid pole kätte-

saadavad.

Välitudengid on kurtnud ka selle üle, et suhtlus patsientidega toimub vahepeal eesti keeles. Saksa tudengi Werchowski sõnul on just patsientidega suhtlemine tema jaoks kogu õppe kõige raskem osa, sest õppejõud unustavad aegajalt talle tõlkida ja tal on piinlik iga kord tõlget küsida.

Seetõttu tunneb ta end praktikalistes tundides ebamugavalt, sest

oma rühmakaaslaste seas on ta ainuke, kes eesti keelt ei oska.

Vene tudeng Gordienko ütles aga, et tema ei pea seda kuigi suureks probleemiks, sest on loomulik, et inimesed suhtlevad oma riigis selle riigi emakeeles. Pealegi saavat Eestis hästi ka vene keelega hakkama ning nooremad patsiendid oskavad inglise keelt.

Gordienko peab seda suureks eeliseks paljude teiste ülikoolide seas, et Tartu ülikoolis on võimalik õppida ja kätt harjutada päris patsientide peal.

Dekaan Margus Lember rääkis, et arstiks õppimine käib praktilise töö kaudu. Ta seletas, et neil on tavaks saanud, et kliiniline õpe toimub päris patsientide peal.

Lember ütles, et välitudengitele seletati, et neil on võimalik valida, kas õpitakse piltide ja väljamõeldud juhtumite abil või tagab kool neile patsientidega õppe, mille puhul tuleb arvestada, et patsiendid räägivad eesti keelt. Tudengid soovisid patsientide peal õppida.

Ingliskeelse bakalaureuse- ja magistriõppe programmi juht

Oivi Uiibo on veendunud, et päris inimeste peal õppimine on privileeg auditooriumis ja seminaris õppimise ees.

ÜLDJOONTES OLLAKSE RAHUL

Välitudengitele on ette nähtud ka kohustuslikud eesti keele tunnid sel eesmärgil, et kui jõuabki kätte aeg päris patsientidega suhelda, siis saavad nad patsientidest enam-vähem aru.

Olenemata mõnest väljakutsest, mis on nüüdseks lahendatud, on nii Werchowski kui ka Gordienko siinse õppega rahul.

Werchowski teadis Tartusse tulles, et inglise keeles õpetatakse alles neljandast aastast ning ta aimas, et kõik pole täiuslik. Ta tõi välja, et dekaan on väga abivalmis olnud ja Oivi Uiibo on vastanud kõigile tema küsimustele ning aidanud alati hea meelega.

Haigla on Werchowski sõnul väga moodne ja meditsiiniõpe on igati ajaga kaasas käiv.

«Loomulikult olen ma aegajalt vihane, kui pean materjale Google Translate'i abil tõlkima ja ikka ei saa aru, mis on kirjas, aga ma loodan, et asjad lahenevad ja lähevad paremaks.» Nüüdseks peaksid need probleemid olema ka lahenenud.

Janne Virtaneni meelest peaks meelde tuletama, et kõikidel on ühine huvi – et tudengist saaks hea arst. Kui on ühine huvi, siis on kindlasti võimalik ka probleemid tõhusalt lahendada, nii et kõik on rahul.

«Vahel osapooled lihtsalt unustavad, et eesmärk on kõigil sama. Ülikoolil pole soovi arstiks õppimist meelega raskendada,» arvas ta.

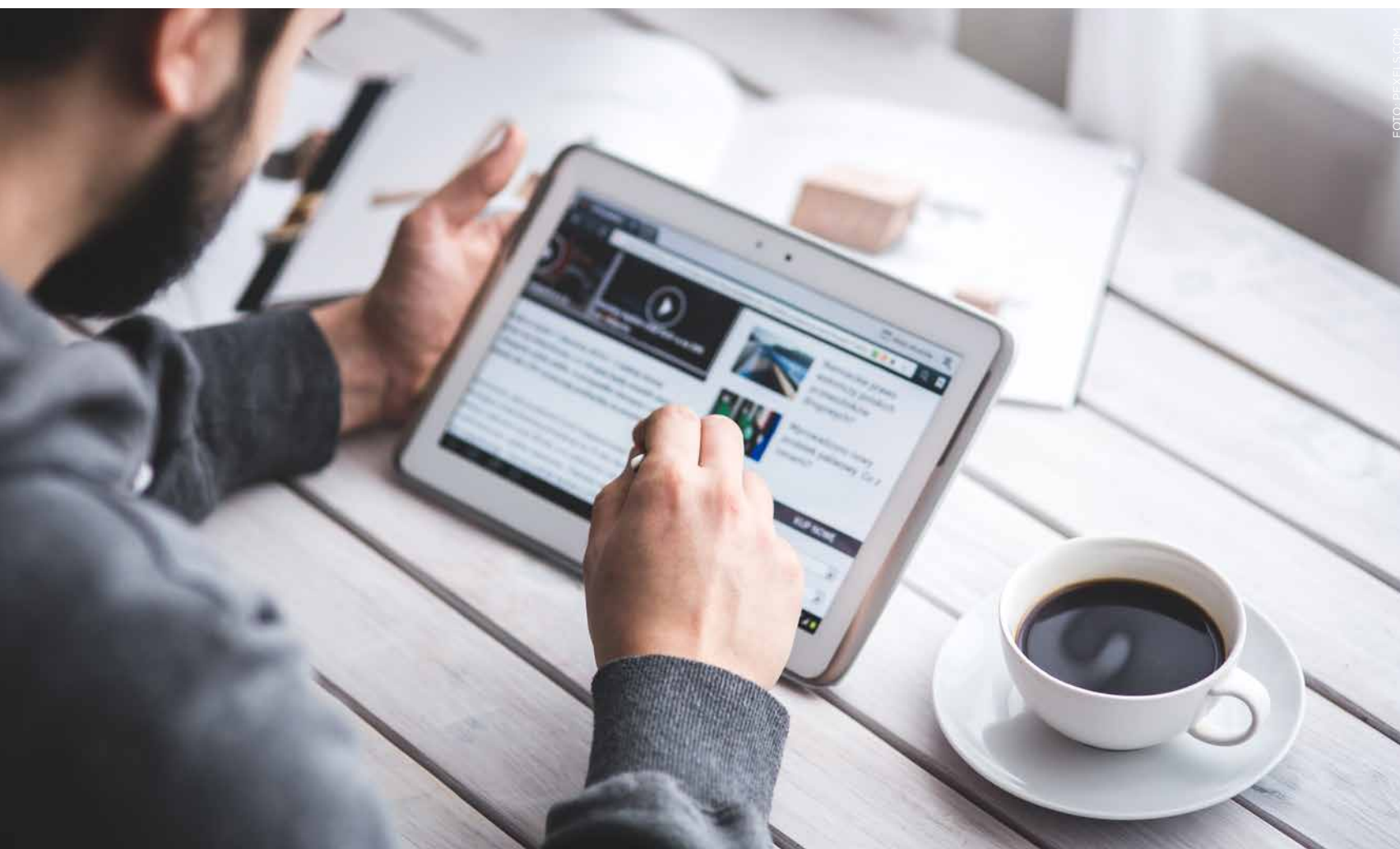
UIBO ÜTLES, ET SEE OLI NENDE JAKS LAUSA EHMATAV VÄLJAÜTLEMINE. PIINLIK OLI. SEE ON NÄIDE, KUIDAS TILK TÕRVA RIKUB MEEPOTI.

kursusega raskusi ühe ainega, kus eksam oli valikvastustega. «Valikvastused nõuavad aga väga täpseid mõisteid ja ise tõlkides võib midagi viltu minna,» lausus ta.

Ingliskeelse bakalaureuse- ja magistriõppe programmi juht Oivi Uiibo ütles, et kui tudengid nende poole murega pöördusid, püüdsid nad võimalikult kiiresti segadust

Werchowski tuli üheks semestriks Tartusse vahetusüliõpilasena õppima. Ta rääkis, et enne siia tulekut uuris ta põhjalikult Tartu ülikooli tausta.

Ta saatis oma küsimused isegi deканаati ja sai sealt kiired vastused. Suhtlusest dekanadiga jäi talle koolist hea mulje ning tekkis tunne, et ta on siia väga oodatud.

Suutlikkus teavet vastu võtta on jäänud 17. sajandi tasemele

ALMA MATER

Ühiskonnateaduste instituut avas seminaril infoühiskonna mõistet ja sellest tulenevaid probleeme. Konverentsil käisid esinemas välismaa tippteadlased, kellest nii mõnigi polnud varem Eestisse sattunud.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Info ülekülluse mõiste on üsna vana ja pärineb juba 1964. aastast. Info üleküllus on ühiskondlikult nähtavamaks ja räägitavamaks muutunud aga eelkõige viimasel kümnendil uue meedia, interneti ja sotsiaalmee- dia pealetungi tõttu.

Tartu ülikooli ühiskonnateaduste instituudi meediauringute professor Andra Siibak rääkis,

et teabe ülekülluse teemadel on oluline rääkida, sest see puudutab meist igaüht: me kõik elame info- tehnoloogiast ja informatsioonist küllastunud ühiskonnas.

Professor sõnas, et teabe hulk, mida me iga päev peame läbi töötama, ja teabe hulk, mida me ise iga päev toota aitame, on viimastel aastatel tohututes kogustes kasvanud.

«Meie vastupanuvõime või suutlikkus selle infoga edukalt hakkama saada, seda vastu võtta, analüüsida ja mõista on jäänud ikka 17. sajandi tasemele,» lausus Siibak.

VÕITLUS TÄHELEPANU PÄRAST

Infoülekülluse ajastul võitlevad kõik (meedia, asutused, tava- kodanikud) kellegi tähelepanu pärast. Kõigi jaoks on oluline, et just tema sõnum, mõte või idee oleks nähtud ja nähtaval ning et teda märgataks.

Siibak rääkis, et elades pidevas tähelepanumajanduse olukorras, on tema meelest oluline endale kogu aeg teadvustada neid võimalusi, mida suured teabe- ja andmehulgad meile loovad ja pakuvad, aga samamoodi tuleb olla ka teadlik erinevatest riskidest ja probleemidest, mis võivad info üleküllusega kaasneda.

Neid mõlemaid külgi käsitlesid ka meediauringute teadlased ühiskonnateaduste ja infoühiskonna keskuse ühisseminaril.

Seminaril esines ka briti etnograaf ja meediaurija Daniel Miller, kes rääkis oma suurest

uurimisprojektist «*Why we post?*» ehk miks me postitame sotsiaalmeediasse.

Miller on veendunud, et saamaks aru, miks inimesed postitavad, peab teadma inimeste tausta, nende perekonda, religiooni. Oma uurimistööd tehes elas ta 15 kuud kommuunis, et mõista, kuidas üks või teine inimrühm mõtleb.

Miller rääkis, et sotsiaalmeedia kohta on palju müüte. Ta sõnas, et sotsiaalmeedia puhul on arusaam, et see on muutnud meid isekamaks ja eneseimetlus- likemaks. Samas leiab ta aga, et ei ole eriti uuritud, mida noored sotsiaalmeedias teevad.

Näiteks sõna *selfie* ehk selvepilt kõlab inglise keeles nagu *selfish* ehk isekas. Kuna need sõnad on niivõrd sarnased, siis eeldatakse automaatselt, et tegu on eneseimetlusega.

Miller uuris ja analüüsis erinevaid teismeliste selvepilte Facebookis. Selgus, et pilte, kus noored on koos oma sõpradega, on suisa viis korda rohkem kui neid, kus nad on üksinda. Teadlase sõnul on noorte jaoks oluline näidata, et neil on sõpru, ja eriti tähtis on näidata, kes need sõbrad on. See on neile palju tähtsam kui lihtsalt pilkupüüdvad ja uhked pildid endast.

Miller sõnas, et me arvame, nagu oleksid noored muutunud isekamateks ja eneseimetluslike- mateks. Tema uurimistulemused aga näitavad, et tegelikult see nii pole ja see teema vajaks rohkem uurimist.

» Konverentsil esines ka Michael Krona, kes on Malmö ülikooli meediuurija ning kes alates 2014. aastast keskendub ISIS-e meedia ja sotsiaalmeedia uurimisele. Praegu kirjutab Krona samal teemal ka raamatut.

Krona rääkis, et kui ta oma raamatu valmis saab, siis edasi ei plaani ta enam ISIS-t uurida, sest see teema on väga masendav ning mõjutab juba tema elu ja elukvaliteeti.

PALJU ŠOKEERIVAT MATERJALI

Ta rääkis, et oma uurimistöö jaoks on ta pidanud läbi töötama väga palju šokeerivat materjali, näiteks vaatama videoid, kus inimestel päid maha võetakse. Lõpuks mõjus see kõik talle nii laastavalt, et ta ei suutnud öösiti enam magadagi ning muust elust rõõmu tunda.

Krona rääkis, et ISIS on muutunud nende aastate jooksul, mil tema neid uurinud on. Alguses proovis ISIS inimesi rohkem šokeerida. Internetis levisid võikad videod näiteks lääne ajakirjanike hukkamistest.

tehta.

Lisaks eelpool mainitud teadlastele esines seminaril Maaailma internetiuurijate assotsiatsiooni (AOIR) president Axel Bruns. Professor Bruns rääkis oma uuest raamatust, mis käsitleb ajakirjanduses ka ajakirjanike rolli muutust sotsiaalmeedia ajastul.

Ta tõi välja, et inimesed saavad juba sotsiaalmeediast kätte piisavalt teavet, nii et klassikalisel kujul pole ajalehti enam vaja lugeda. Peale selle on blogijad muutunud üha mõjuvõimsamaks ja nende roll on muutunud ka segasemaks. Näiteks volitavad paljud blogijad end erinevatele üritustele ja kajastavad neid nagu tavalised ajakirjanikud.

Tänases ühiskonnas toimetavad meediaväljaanded pidevas konkurentsiolekorrast ning võistlevad üksteisega lugejate tähelepanu eest.

Meediuuringute professor Andra Siibak rääkis, et sotsiaalmeedia platvormide tohtu menu tõttu on aga tavapäraste meedialkanalite ning suurte meediaorganisatsioonide roll teabe levitajate ning teabe saajatena hakanud

üha enam hakatud meediaväljaandeid arvustama ka selles, et enda väljaandele püütakse tähelepanu tõmmata kohati isegi vahendeid valimata.

TUGEVAID TUNDED MÜÜVAD

Varasema ausa, erapooletu ja tõsiasjadel põhineva teabevoos asemel on ka suured meediaettevõtted läinud üha enam kaasa tugevatele tunnetele üles ehitatud teabevoos edastamisega, seejuures on lugude faktipõhisus üha enam tähelepanu jätmas. Siibak tõi näite Brexiti või Trumpi kampaania kajastamisest.

«Nagu sotsiaalteadlased üle maailma väidavad – me oleme üha enam liikumas postfaktilise ühiskonna poole,» ütles ta.

«Seetõttu – ja just eriti viimaste kuude sündmuste valguses – leian ma, et meediaasutustel on viimane aeg võtta vastutus ning avastada taas enda jaoks need ammused väärtused, missioon ja eetilised hoiakud, mida nad teabe edastajatena varemalt avalikkuse silmis endas kandsid ja edasi andsid.»

Siibak usub, et ajakirjaniku ja ajakirjanduse roll ei tohiks teabe ülekülluse olukorras kuidagi erineda tavapärasest ajakirjaniku ja ajakirjanduse rollist. «Probleemid ongi ilmnenud seetõttu, et turumajanduse ja kasvava konkurentsi tingimustes on need rollid juba hakanud muutuma,» ütles ta.

Oma viimastest empiirilistest uuringutest rääkis seminaril ka Pille Pruulmann-Vengerfeldt Malmö ülikoolist. Peale tema esinesid ühiskonnateaduste instituudi õppejõud professor Veronika Kalmus ja Mari-Liis Madisson. UT

Tervislik lõunasöök tööle või kooli kaasa

Mida õhtusöögiks valmistada on ilmselt küsimus, mis vaevab aeg-ajalt paljude inimeste pead. Veelgi raskem küsimus on aga, mida süüa lõunaks nii, et toit oleks ka tervislik. Toitumisterapeut Siret Saarsalu jagas soovitusi.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Tartu ülikoolis keemiat õppinud ja nüüd toitumisterapeudina tegutsev Siret Saarsalu rääkis, et tervislik toitumine on väga laialivalguv mõiste ja üheseid soovitusi on keeruline anda. Lõunasöögiks soovib ta ikkagi süüa praadi või suppi. Kuigi supi kohta levib mitmeid müüte, siis Saarsalu sõnul pole supil häda midagi. Samas võiks supi kõrvale olla tema sõnul ka midagi natuke

toekamat, sest muidu võib kere liiga heledaks jääda. Näiteks leib või miks mitte endale ka aeg-ajalt magustoitu lubada.

Lõunasöögiks soovib toitumisterapeut minna kas välja sööma või toit kodust kaasa võtta. Kõige kehvemaks variandiks nimetab ta poest valmistoidu või saiakeste ostmist. Tartu söögi-kohtadest julgub ta soovitada Rabarberit, Apraati ja Sparglit. Nendes käib ta ka ise vahel söömas. Saarsalu lisas, et valmistoitte ta ei soovita. «Eks me oleme kõik inimesed ja vahel tuleb ikka ette olukordi, kus tuleb valida, kas

nälvida või osta valmistoit, aga iga päev võiks poetoitu vältida,» sõnas ta. Oluline on, et see ei kujuneks rutiiniks.

Poest ostetud valmistoitide puhul on nõustaja sõnul probleemiks liigne soolasus ning toidud on rasvasamad, kui nad peaksid olema. Saarsalu seletas, et kui võtame piimatooted, mis on väikese rasvasisaldusega või täiesti rasvavabad, siis pole neil seda õiget maitset. Rasv on aga just see, mis annab maitse. «Ega vanaema toidud, mis on võis praetud, ei maitse ilmasjata nii hästi,» ütles ta. Valmistoitide »

MEEDIAASUTUSTEL ON VIIMANE AEG VÕTTA VASTUTUS NING AVASTADA ENDA JAOKS AMMUSED VÄÄRTUSED JA EETILISED HOIAKUD.

Seejärel õigustas ISIS-e meedia oma tegevust usu ja ajaloo kaudu, näidates, et šiiidid ja lääneriigid ei kohtle neid hästi. Nüüd keskenduvad nad aga kohalike võrgustike arendamisele. Samas näidatakse ka loodud riigi toimivust: poed on kaupa täis, majandus õitseb ja neil on heaolu.

Suurim erinevus aastatetaguse ajaga ongi see, et näiteks hukkamisvideoid peaaegu enam ei

võrreldes varasemaga muutuma, sest paljude inimeste infoväli on hakanudki piirduma sotsiaalmeedia kanalitest saadavaga.

«Me räägime üha enam sellest, et meie meediamailmad on individualiseeritud ning inimesed elavad osalt enda loodud, kuid teisalt algoritmidest kokku pandud teabemullides,» sõnas Siibak.

Ta rääkis, et viimasel ajal on

» puhul on Saarsalu sõnul ka see oht, et seal on tihti kasutatud maitsetugevdajaid, mis mõjutavad maitsemispungade tundlikkust.

Toitumisterapeut seletas, et kui sööme palju hästi magusaid või maitsetugevdajaga toite, siis muutume natuke tuimemaks ja tahamegi järjest tugevamaid maitseid. Selleks aga, et neid saada, muudame toidu üha ebatervislikumaks. Saarsalu soovitas seega eelistada võimalikult naturaalselt toitu.

VITAMIINID KAOVAD

Üks põhjus, miks valmistoite mitte osta, on veel see, et söök seisab poes tavaliselt tundide viisi soojaletis. Kuumuse toimel hakkab aga toimuma vitamiinikadu, sest paljud vitamiinid on kuumatundlikud ja sestap pole need söögid enam niivõrd toitainerikkad.

Toitumisterapeut mainis ka, et kindlasti ei soovi ta sooja toitu plastmasskarpi panna. Poest sooja sööki ostes on see aga ainuke variant.

Saarsalu seletas, et plastmass sisaldab teatavaid kemikaale ning koostisaineid, mis kuumusel võivad toidu sisse lekkida.

Kui plastmasskarpi kasutada näiteks söögi kaasa võtmiseks, siis tuleks sinna panna jahtunud toit. Kindlasti tasuks ka vältida plastmasskarbis eine soojendamist, näiteks mikrolaineahjus.

Üldsegi võiks sööki soojendada hoopis pliidi peal, sest mikrolaineahjus kaotab toit jällegi väärtuslikke vitamiine. Samuti ei tohiks söögiga karpi jätta sooja kätte.

Samamoodi ei tasu plastmasspudeliga vett randa kaasa võtta ja kindlasti mitte jätta seda rannas kuuma liiva peale päikese kätte – ikka selleks, et kemikaalid ei imbuks vette.

Kui aga talvisel ajal võtta toatemperatuuril vesi plastpudeliga kaasa, ei ole ilmselt nii suurt ohtu. Vett on toitumisterapeudi sõnul siiski hoopiski parem klaaspudelisse juua.

Kui tööl pole muud varianti kui toitu mikrolaineahjus soojendada, siis võiks ka alternatiivide peale mõelda ja võtta kaasa hoopis söök, mida ei olegi vaja soojendada.

Külmaks toiduks on näiteks erinevad salatid. Saarsalu rääkis, et salatisse võib keeta riisi, kruupe, läätsesid. Sinna juurde hakkida salatilehti, tavalist või päikesekui-

vatatud tomatit, seemneid. Miks ka mitte tükeldada sisse eelmisest õhtust allesjäänud ahjulihha või hoopis kanatükke praadida. Peale võib teha lihtsa sidruni-oliiviõli kastme.

LISADA VALKU JUURDE

Kui mehed tavaliselt arvavad, et salatist üksi ei saa kõht täis, siis toitumisterapeut soovitabki lisada juurde valguallikat, et toit oleks toekam.

Taimsed valguallikad on näiteks oad, läätsed, herned. Loomne valguallikas on näiteks kana, muna ja kala.

Saarsalu sõnas, et enamik toiduaineid on tervislikud ja sobivad söömiseks. Küsimus on selles, kuidas toit on valmistatud. Ta ütles, et isegi palju peljatud kartul on tavaline söök. Samas, kui see on kiirtoidukohas valmistatud friikartul, siis on see muidugi midagi muud kui keedukartul.

Saarsalu mainis ka, et kui naturaalne toit pole kõigi jaoks võimalik alati kõige maitavam, siis võib erinevate maitseainetega maitset juurde lisada. Näiteks tüümian, petersell, karri jms. Need maitseained aitavad Saarsalu sõnul ka soola tarbimist vähendada. **UT**

FOTO: KARLERIK PIIRMEES

SAAME TUTTAVAKS: psühholoogia instituudi üliõpilaskogu

Üliõpilasesindus koosneb paljudest väiksematest osadest. Valdkonna tasandil esindavad tudengeid valdkonna üliõpilaskogud (VÜK-id) ja instituudi tasemel instituudi üliõpilaskogud (IÜK-id). Tartu ülikooli üliõpilasesindus tutvustab sel korral psühholoogia instituudi üliõpilaskogu, kelle liikmeteks on Rael-Saskia Salakka, Dmitri Rozgonjuk ja Kadi Väher.

Rääkige üks oluline teadmine või omapärane tõsiasi, mida te teate just tänu psühholoogia õpingutele.

Peaegu miski, mida me mäletame, ei toiminud nii, nagu me seda mäletame.

Millega te IÜK-ina tegelete?

Oleme n-ö sild tudengite ja

instituudi vahel. Vahendame tudengite püstitatud probleeme instituudi nõukogu tasandil ning püüame ühtlasi probleemidele lahendusi pakkuda. Oleme osa psühholoogia instituudi nõukogust - edastame koosolekutel tudengite arvamusi ning pakume arutluse all olevatele probleemidele ja mõtetele tudengite vaatenurki.

Kuidas te töötate? Palun kirjeldage oma tööprotsessi.

Üldiselt on meil «laual» mingid kindlad küsimused ja teemad, mille sisend pärineb tudengitelt või ka instituudi töötajatelt, näiteks õppejõududelt. Iga teema puhul üritame võimalikult konkreetselt sõnastada probleemi ning kaardistada selle mõjusid ja osapooli ning üldiselt aru saada, miks on tegemist probleemiga.

Seejärel püüame teiste osapoolte (tudengid, õppejõud, üliõpilasesindus) abiga välja töötada võimalikke lahendusi, mida esitame nendele inimestele, kes saavad midagi muuta. Üks hiljutine küsimus, mille lahendamisse panustasime, puudutas bakalaureuseastme alusaineid: mis seal peaksid olema ning mis mitte. Erinevate vaatenurkadega arvestades pakkusime välja mõned ainekursused, mis võiksid olla abiks nii erialaselt kui ka üldisemate pädevuste arendamiseks, näiteks programmeerimise algkursus, majanduse ja ettevõtluse alusained, jne.

Kindlasti tasub märkida, et instituudi nõukogu laua ääres istudes on igal esindajal võimalik sõna sekka öelda, ning ka igal otustamisel on meie hääled teiste liikmete häälega võrdsed. **UT**

NÄIDISMENÜÜ TREENIVALE INIMESELE (2000–2100 KCAL)

7.00 Hommikusöök: 60 g keetmata täisterakaerahelbeid, 1 klaas keefiri, 100 g vaarikaid

16.30 – 18.30 Treening

11.00 Lõunasöök: 60 g keetmata tatart, 150 g kanafileed, hiina kapsa ja maisi-paprika-porgandisalat

18.45 Vahepala: 1 banaan, 100 g ricotta kohupiima

15.00 Vahepala: 2 võileiba (täisteraleib, või, salat, juust, tomat), 250 g mustikaid

20.00 Õhtusöök: 60 g kruupi, köögiviljakaste (purustatud tomat jne), 100 g lõhet, roheline salat pohladeega

Cabaret Rhizome üllatab teatrikülastajaid erinäolisusega

INTERVJU

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Miks olete otsustanud oma töös kasutada erinevaid multimeedia- ja tehnoloogilahendusi?

Algusaegadel oli meie teater väga tehnoloogiakauge. Lavastused olid väga esinejakesksed ning tehnoloogiliselt piirdusime alge- liste valgustitega, et laval toimuv oleks näha. Järgnesid lavastused, kus katsetasime aina enam publikuga suhtlemist, püüdsime ära kaotada pealtvaatajate ja näitleja vahelist piiri. Selle piiriga mängimisel osutub tehnoloogia väga kasulikuks.

Kuigi interaktiivne teater võib esialgu kõlada hirmutavalt, sest vaatajatelt tahetakse midagi ja võib-olla peljatakse seda, et neid kistakse lavale või olukorda, kus olla ei taheta, siis tunduski

tehnoloogia olevat hea puhver. Tekitame interaktiivsuse abil turvalise punkti lava ja publiku vahel: tehnoloogia annab pealtvaatajatele võimaluse mõjutada etenduse kulgu.

Seega te lasete publikul teha otsuseid ja mõjutada seda, missuguses suunas laval tegevus liigub?

Jah, kuid see puudutab üht kindlat lavastust, «Otsuse anatoomia», aga ka kaht varasemat tööd: «Risomeedia» ja «12 movements». «Otsuse anatoomia» on tõepoolest väga eriline, omanäoline ja ainulaadne teatri- töö, seda kindlasti nii Eestis kui ka maailma kontekstis.

«Otsuse anatoomia» on 64-versiooniline näidend. Lavastus räägib noormehe elust, sünnist kuni hilise keskeani, ja sellest, mil- liseks võib tema elu kujuneda. Sel- le noormehe elu sõlmpunktides

on publikul võimalus interaktiiv- seid tehnoloogiaid kasutades anda just nendessamades sõlmpunk- tides loo kulgemisele uus suund. Nad saavad valida sellest olemas- olevast suurte lugude võrgustikust oma tee. Need otsused ei sünni pelga hääletamise põhjal, vaid igas sõlmpunktis langetatud otsuste puhul kasutatakse erinevaid programme – hääli mõõdetakse ja kaalutakse ning seejärel langeta- takse otsus.

Mõnikord on tarvis publiku üksmeelt ehk etendus ei jätku enne, kui kõik on oma hääletusnu- pud seadnud samasse asendisse. Teinekord pannakse proovile hoo- pis publiku koostöövõime ja neil lastakse lahendada ülesandeid.

Tundub, et peate iga lavastuse jaoks tegema väga palju tööd. Kui palju on neist valmis mõel- dud versioonidest ka laval käiku läinud?

»

FOTO: JANA SOLOM

CABARET RHIZOME KASUTAB OMA LAVANA KA GREEN SCREEN STUUDIOT, KUS VAATAJA NÄEB NII ROHELISEL TAUSTAL TEGUTSEVAID NÄITLEJAJAID KUI KA LÖPP-PRODUKTI. SEE VÕIMALDAB NÄITLEJAJAID NÄHA AINA UUTES KOHTADES.

FOTO: CABARET RHIZOME

» Etendust vaadates ja mängides tundub lavastus üsna lihtsakoeline, kuid selle taustal olev töömaht on tõesti väga suur: alustades 64 erinevast näidendiversioonist, lõpetades nende arvutiprogrammide ja seadmete ise välja töötamisega.

Kurioosum on see, et 64 erinevast versioonist saab publik näha ühe etenduse ajal ainult kahte. Ülejäänud jääb n-ö kivi alla peitu ning peab ootama kas siis seda, et tullakse jälle tagasi või kuulatakse sõbra käest, mis teatris juhtus. Kuid niisugune lahendus ongi see, mis teeb selle eriliseks, ja see ei tähenda, et peab tulema aina uuesti ja uuesti vaatama. See teadmine, et väga palju võimalusi jäi kasutamata, annab tehtud otsusele ka lõpuks kaalu, et kõik oleks võinud hoopis teisiti minna.

Praeguseks saab öelda, et oleme mänginud üle 50 etenduse ja 64 versioonist on lahti muugitud 28. Suur osa on seega veel avastamata. Paljusid neist variantidest, mis jäävad teisele poole, on napilt riivatud, kuid tekivad hetked, kus just selle kõige põnevamani ei jõuta. Järeldus, mis ei ole meie kirjutatud, kuid mis selgub ise tagantjärele vaadeldes ja analüüsid on, et magusamad ja huvitavamad keerdkäigud meie elus, või ka lavastuses, jäävad tihti peitu ebapopulaarsete otsuste taha.

Mida te selle all täpsemalt mõtlete?

Näiteks on «Otsuse anatoomias» üks võimalik teekond, kus peategelane saab valida, kas minna pärast ülikooli arendama üht idufirmat või minna Cambridge'i ülikooli arheoloogiat õppima. Kogu meie idufirmade maailma varjus jätab noormees tihti aga

FOTO: JANA SOLOM

NÄITLEJATEL TULEB KIIRESTI OTSUSTADA JA VAJADUSEL ÜMBER KEHASTUDA.

publiku tahtel Cambridge'i sinna paika ja jookseb ettevõtet tegema, kuid just arheoloogiaõpingute taga on peidus üks kõige põnevamaid lõppe, mis meie lavastuses on.

Tundub, et «Otsuse anatoomia» puhul on tegemist ka väga põneva materjaliga, mille kaudu teha järeldusi ühiskonna kohta?

Usun, et sotsioloogilises mõttes on lavastus ja sellega kaasnev aparatuur kollektiivse käitumise seaduspärade uurimiseks, kaardistamiseks ja analüüsimiseks hea materjal.

Tuleval poolaastal tegutseme põhi- ja keskkooliõpilastele suunatud interaktiivse tööga, kus seame luubi alla kollektiivse taiplikkuse ja koostöövõime.

Kujutan ette, et praktilise sotsioloogilise uurimusega sisaldavad meie interaktiivsed tööd kindlasti selliseid tahke, mida ehk mina ja meie rühm teatrikunstnikena näha ei oska. Seetõttu ootakski just vaatama ja oma mõtteid avaldama sotsioloogia, politoloogia ja antropoloogia tudengeid – see materjal võib

nende erialade kontekstis mingisugust uut valgust heita. Samuti, võib-olla oskaksid nad meile nõu anda, kuidas ja missuguses suunas veel tegutseda võiks.

Missuguseid multimeedia võimalusi te veel lavastuses kasutate?

Üks osa puudutabki interaktiivsust, teine pool aga videot ja pildimaailma – lavakujundust ja seda, kuidas saalis istuv publik kogeb etendusi. Meie saalis on igal toal oma ekraan ja tööd on väga ekraanipõhised. Iga väike elutoakomplekt näeb kogu ülejäänud saali ja teatrilava, aga meie lõppsaadus jõuab inimeseni siiski ekraani kaudu.

Praegu on lavaks olnud roheline stuudio ehk *green screen* stuudio. Selle esimene tööpõhimõte on, et rohelises stuudios tegutseva näitleja taustal olevat maailma on võimalik digitaalselt mõjutada. Näitleja ümber on võimalik luua virtuaalne lavakujundus, ilma et lavale tuleks tassida vineerist esemeid. Ekraanile kõike kokku tuues näemegi näitlejat üha uutes ja uutes kohtades.

Tavalisele kinokülastajale näitab filmitööstus hämmastavalt suures mahus just nimelt neid tühjades rohelistes nn vannides tehtavat, ka maju lastakse niimoodi õhku. Vahe seisneb selles, et nii filmi kui ka näiteks ilmateate puhul ei näe inimene seda vaheetappi. Meie aga näitame publikule lõpp-produktiga samal ajal ka seda, missugune näeb välja selles rohelises vannis vehklev ja toimetav näitleja.

Kuivõrd teevad need erinevad lahendused näitlejate töö keerulisemaks?

Teevad kindlasti keerulisemaks, aga ka põnevamaks. Mõlemad tehnoloogilised lahendused mõjutavad näitlejate käekäiku väga palju. Interaktiivsuse puhul kujutate kindlasti ette, kuidas «Otsuse anatoomia» põhirolle kandvad näitlejad ei tea õhtul teatrisse tulles isegi, millised stseenid ja narratiiv neid ootab. Nad peavad igal õhtul olema kogu materjaliga valmis.

Sealhulgas tuleb ka üsna kiiresti otsustada ja ümber kehastuda vastavalt sellele, missugune on etenduse edasine käik. Kõik stseenid on läbi kirjutatud ja kindla dialoogiga, seega valikut on palju, mille seast tuleb n-ö nipsu peale õige välja valida.

Miks otsustasite Tartusse laieneda?

Sellela on seotud mitu asjaolu. Kui rääkida ainult teatrist, siis kogu meie teater ei ole väga lihtsasti ühest kohast teise teisaldatav. Teatri ühest kohast teise viimine nõuab sama suurt pingutust kui uue asutuse ehitamine.

Cabaret Rhizome'ist väljakasvanuna tegutseb tema kõrval

Erinevate Tubade klubi, mis võõrustab meie teatri lavastusi ning aitab oma teiste tegevustega sel võrdlemisi kulukal ja tujukal kunstivormil elus püsida.

Aparaaditehasega, kus me Tartus asume, tekkis side tänu Tallinna Telliskivi loomelinnakule. Meil olid olnud plaanid, et võiksime kusagile veel sellise asutuse teha. Saime aparaaditehase arendajatega jutu peale ning nad pakkusidki meile võimalust teater sinna teha.

Millest räägib Tartus toimuv esietendus, lavastus «Vabadusest ja vabandusest»?

Tegu on *road-movie*'ga ning tegevus toimub ekraanil. See räägib ühest vaikivast teelisest, kes kohtub eri tegelastega ning kuuleb nende lugusid. Kõik need lood on seotud üheks teemaks – liikumine. Näiteks liikumisest tekkiv ajakulu, energiakulu, aga ka maailma peatamatu liikumine ja takistused, mis seisavad liikumisel ees.

Oluline osa selles lavastuses on multimeedia, interaktiivsuse oleme sel korral kõrvale jätnud ning süvenesime rohkem animee-

ERINEVAD MULTIMEEDIA LAHENDUSED TEEVAD NÄITLEJATE TÖÖ KÜLL KEERULISEMAKS, AGA KA VÄGA PÕNEVAKS.

ritud liikuvasse pilti. Peategelane kulgebki ühest liikumislaidist teise liikumislaidi ja seda eri sõidukite abil.

Ka muusikaline osa on selle lavastuse puhul täiesti omal kohal, sest vaikivat teelist kehastab Meisterjaan ehk Jaan Tätte juunior, kelle rännakuid saadab tema parmupillimuusika.

Oleme lavastuse mõelnud n-ö vastandteoseks sellisele näidendile

nagu Samuel Beckett'i «Godot'd oodates», kus on asi hästi vastupidine – ollakse paigal ja oodatakse, et keegi tuleb, ning ei lahkuta, sest ju ta varsti tuleb. Meie puhul on see n-ö dramaatiline olukord pea peale pööratud ja räägime sellest, et midagi ei jää seisma. Ka lihtsalt tehniliselt ei ole võimalik seisvat hetke tabada, sest kõik, mis just oli, on läinud ja kadunud.

Missugused plaanid on teil lähitulevikuks?

Järgmise poolaasta ühe kindla projekti kese on seotud rohkem mänguga. Kui «Otsuse anatoomia» keskendus kollektiivsele otsuste langetamisele, siis see projekt keskendub kollektiivsele probleemilahendusele. Räägime tehisintellektist ja sellega seotud ohtudest: kardetakse, et masinad võtavad inimestelt töö ära ja tulevikus tahavad nad meid võib-olla üleüldse kurjasti ära kasutada.

Proovime seda läbi ühe kujundi analüüsida – meie oletus on, et lihtsamate probleemide lahendamisel muutub asi seda keerulisemaks, mida rohkem inimesi on seda korraga lahendamas. Näiteks

lihtne ristsõnaülesanne – kui ruumis on sada inimest ja igaühel tuleb täita üks ruut. Üks inimene teeb seda kiiremini ja tõhusamalt kui sada inimest.

Lavastus loob käegakatsutava kujundi koostöövõime äärmisest olulisusest ja vajalikkusest ajal, mil masinad mõistavad omavahel teineteist aina paremini ja selle tõttu kaugenevad inimesed teineteisest üha enam. UT

Veebiplatvorm aitab ehitada loodus-sõbralikumaid teid

ETTEVÕTLUS

KRISTJAN JUNG
kristjan.jung@ut.ee

Keskkonnamuutuste tõttu on loomade rändevõimalused aina olulisem teema. TÜ terioloogia teaduri ja Rewildi asutaja Jaanus Remmi sõnul satuvad miljonid

Tartu ülikooli kõrvalfirma Rewild loodud veebiplatvorm WildAr aitab maanteede rajamisel vajalikku keskkonnamõjude hindamise protsessi oluliselt kiirendada ning ehitada loodussõbralikumaid teid, kirjutab ERR Novaator.

metsloomad igal aastal liiklusõnnetustesse. Selleks et seda vältida, on ette nähtud terviklik keskkonnamõjude hindamise protseduur.

Igal aastal ehitatakse või renoveeritakse Euroopas 200 000 kilomeetrit teid, maailmas hinnanguliselt umbes kümme korda rohkem. Eeldatakse, et 2050.

aastaks ehitatakse 25 miljonit kilomeetrit päris uusi teid. See on suur väljakutse looduslikele ökosüsteemidele, mille maanteed lõikavad tükkideks. Oluline on ka ohutus – keegi ei soovi sõita otsa põdrale või mõnele muule suurele loomale.

«Tõusev suundumus on, et looduspriirkondi läbivad maan-

teed ehitatakse nii, et nad on kooskõlas looduskeskonnaga ning et nende mõju keskkonnale oleks võimalikult väike,» selgitas Remm. Näiteks rajatakse läbipääsud, et metsloomad pääseksid ühelt teepoolelt teisele.

MAANTEE ALGAB ARVUTIS

Kõikide maanteeprojektide puhul hinnatakse nende mõju keskkonnale. Euroopas võtab hindamine aega keskmiselt aasta, suuremate teede ning raudteede puhul läheb oluliselt kauem. Märkimisväärne osa sellest ajast kulub välitöödele, andmete kogumisele ning analüüsile.

«Olen ise seda tööd tehes näinud, et väga suur osa vajalikku teavet on tegelikult juba olemas,» kirjeldas Jaanus Remm WildAri saamislugu. «Selle teabe loimimine, analüüsimine ja teehitajale kergesti arusaadavaks tegemine ongi WildAri ülesanne. Sellised lahendused on alati väga kohakesksed ning heade tulemuste saavutamiseks on vajalik teesinseneri ja bioloogide-ökoloogide pädevus ühendada. Tahaksimegi neid inimesi omavahel paremini haakida.»

WildAr edastab sama teabe, mis praegu saadakse loodus-uuringutest, peaaegu kohe. «Kui see pole kohe võimalik, siis lühendame protsessi oluliselt. Nii teeme keskkonnasõbralikud lahendused lihtsasti kättesaadavaks ka väiksematele teeprojektidele. Selle tulemusena võimaldame leida lahenduse paljudele erinevatele keskkonnaprobleemidele, millest kõige olulisem ongi see, et tõstame märkimisväärselt asurkondade elujõulisust maanteede ümber.»

Maantee ehitamisel kaotab elupaik pindalast küll vähe, aga kui üks suur ja tugev asurkond lõigatakse pooleks, jääb alles kaks väikest ja nõrgemat. Nii võivad mõlemad välja surra. Kui loomadele tagatakse läbipääs, siis säilib asurkond parimal juhul ühe tervikuna, aga isegi kui arvukus ühel poolel tugevalt langeb, saavad teise poole loomad selle

VÄGA OLULINE ON LEIDA LÄBIPÄÄSUDELE ÕIGED KOHAD, ET NAD TOIMIKSID VÕIMALIKULT HÄSTI.

taasasustada.

Läbipääsu võib rajada tunneli või sillana. Eesti ainus rohesild ehk ökodukt on Tallinn-Tartu maanteel Kolu lähisel. Suure ehitusmaksumuse tõttu pälvis see pärast rajamist üksjagu kriitikat, aga Jaanus Remmi sõnul on rohesild end hästi õigustanud: «Ökodukti peal on terve ökosüsteem koos taimkatte ja elustiku-ga – võtab aega, et ehitusjärgne poriväli areneks ja loodus selle omaks võtaks. Sealt on praegu-seks tuhandeid loomi üle käinud, nii et kõik toimib ja kisa oli ennatlik.»

ELUPAIKADE KAARDISTAMINE

Väga oluline on leida läbipääsudele õiged kohad, et nad toimiksid võimalikult hästi ega tehtaks liigseid kulutusi nende rajamiseks.

«See on loodus- ja iniseriteaduse piirimal toimuv tegevus,» ütles Jaanus Remm. «Uue maantee puhul ei saa teha katset – et ehitame tee valmis ja siis vaatame, kust loomad hakkavad üle käima. Juba enne ehitama hakkamist tuleb loomade käigu-

teed kaardistada ja siis ennustada, kuidas maantee võiks mõjuda.» Remm lisas, et siin tuleb mängu elupaikade kaardistamine ja statistiline uurimine, mille abil saame metsas oleva loomaasurkonna panna elama arvutisimulatsiooni, lisada sinna ka maantee ja vaadata, mis juhtub.

Kui täismahus ökodukti on kallis ehitada, siis enamik

lahendusi on märksa odavamad. Näiteks saab maanteed ehitades paigutada kahepaiksete jaoks läbipääsutorud teetammide sisse. «Praegu on Eestis kohti, kus kevadise rände ajal hukkub maanteel ühe ööga 5000 konna. See on päris karm, arvestades, et tegemist on looduskaitsealuste liikidega.»

Muidugi ei ole ka looma-tunnelit niisama lihtne ehitada – arvestama peab paljude pisiasjadega. Näiteks ei soovitata ümara ristlõikega toru (muidu proovivad konnad mööda seina üles ronida) ega liiga suurt toru (tekib tuuletõmbus). Märjal ajal ei tohiks see jääda vee alla, tunneli põhjas peaks aga olema muld või liiv.

Samuti tuleb jälgida, et ei tekiks ökolõksu – olukord, kus toonekured või kährikud käiksid torusoodmes kerge vaevaga konnadega kõhtu täitmas. See on just sedalaadi teadmine, millega ökoloogid teeprojektidesse saavad panustada.

Päris kasutusvalmis loodetakse platvorm saada selle aasta lõpuks, aga esimene näidis on juba praegu katsetamiseks valmis. UT

Paremäärmuslased mängivad inimeste tunnetel ja lihtsatel sõnumitel

TEADUS

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Töö põhitähelepanu oli täpsemalt suunatud osaluslikule, mitteametlikule ja n-ö rohujuuretasandilt võrsunud paremäärmuslikule võrgustlusele. Selgus, et niisuguste võrgustike külastajad väärtustavad taolist teaberoumi, kuna seda tajutakse peavoolupoliitikast eraldiseisva ja vahel koguni sellele vastanduvana.

Madisson käsitles ka oma bakalaureuse- ja magistritöödes vandenõuteooriaid. Tal tuli oma uurimuse algusaegadel üsna tihti põhjendada, miks on tarvis analüüsida vandenõuteooriaid ja paremäärmuslikkust. Praegu ei kahtle teema uurimise vajalikkuses enam keegi.

ses enam keegi.

Eelkõige kerkis teema päevakorda pärast 2011. aasta suvel Utøya saarel Anders Behring Breiviku toime pandud veretööd, Eesti ühiskonnas aga näiteks ka pärast koosluseaduse vastuvõtmist ning Euroopa põgenikekriisi aktuaalseks muutumist.

Madisson külastas 2012.–2015. aastal mitmeid avalikke foorumeid, blogisid ja Facebooki grupe ning vaatles neid ilma sealsesse arutellu kuidagi sekumata. «Osa minu uurimuse ülesehitusest oligi see, et ma ei andnud edasi ühtegi seisukohta, mis ei oleks avalikult kättesaadav. Kui vahepeal muutusid mõned blogid salasõnapõhiseks, siis loobusin nende kajastamisest.»

Madisson valis teadlikult mitteosaleva vaatluse, selleks et

neid inimesi mitte eksitada või suunata talle sobivaid vastuseid andma. «Tahtsin näha just seda diskursust, mis nendes foorumites ja blogides olemas oli.»

ENESEMÄÄRATLEMINE RAHVA ÄRATAJATENA

Doktoritöö uuris paremäärmusliku veebisuhtluse olulisemaid teemasid ning keskendus iseäranis sellele, kuidas loodi taolises suhtluses erinevaid *oma* ja *võõra* määratlusi. «Kuni 2014. aastani olid suhtluse kesksed teemad Euroopa Liidu ja Venemaa ohtlikkus Eestile kui rahvusriigile, võimueliidi ja peavoolumeedia seotus üleilmse vandenõuga ning Teise maailmasõja kuritegude ja nõukogude okupatsiooni n-ö õige mäletamisega.» Pärast koosluseadust ja Euroopa rändekriisi

nihkus fookus pigem rassiteemadele ja islamihirmule.

Paremäärmuslikud blogikirjutajad ja autorid kirjeldavad end tihti ka kui rahva äratajad ja infoevolutsiooniga seotud isikud. «Tänapäevases paremäärmuslikus identiteediloomes on enesemääratlemine kodanikuajakirjanikuna või rahvavalgustajana väga kesksel kohal,» ütles Madisson. Need inimesed kirjeldavad end tihti kui kodanikuaktivistid, kes on peavoolumeediast mõjutamata ning toovad endi sõnul inimesteni kallutamata tõde.

Tavapärast alternatiivmeediast eristab paremäärmuslikke mõtlejaid ka see, et need autorid vastanduvad pluralismile. «Kui üldse saab rääkida tavapärasest alternatiivmeedia ideoloogiast, siis põhimõtteliselt on tihti nii, et end esitletakse kui üht võimalikku paljude seast. Paremäärmuslikud mõtlejad näevad end tihti aga kui ainuõiget ega tunnista põhimõttelist vaadet ning pluralismi,» kirjeldas ta.

Paremäärmuslaste identiteediloomes on olulisel kohal binaarne vastandumine nii kohalikule kui

tähistajatega, nagu näiteks õigus võrdsele kohtlemisele, vähemuste kaitse, sõnavabadus jne.»

Samuti on paremäärmuslased kohandunud e-Eesti identiteedidiskursusega, mis kujutab eestlasi haruldaselt ITK-teadliku rahvusena. Veebiringkonda peetakse paremäärmuslikes tõlgendustes sageli võimueliidi manipulatsioonidest suhteliselt vabaks teaberoomiks, kus rahva nn tõeline hää saab end väljendada.

LIHTSUSTATUD JA PÕNEVAD SÕNUMID

Madissoni üllatas paremäärmuslaste veebisuhtlust uurides see, et need inimesed on väga hästi kursis nii peavoolu meedias toimuvaga kui ka akadeemilise kirjandusega. «Väga tihti viidatakse neist erinevatest veebiplatvormides peavoolumeedias ilmunud artiklitele ning akadeemilisele kirjandusele – tehakse oma valikuid, mida jagada ja millele tugineda –, kuid nad on seda teavet kasutades väga osavad.»

PAREMÄÄRMUSLIKUD MÕTLEJAD NÄEVAD ENDIS TIHTI KUI AINUÕIGET EGA TUNNISTA PÕHIMÕTTELIST VAADET NING PLURALISMI.

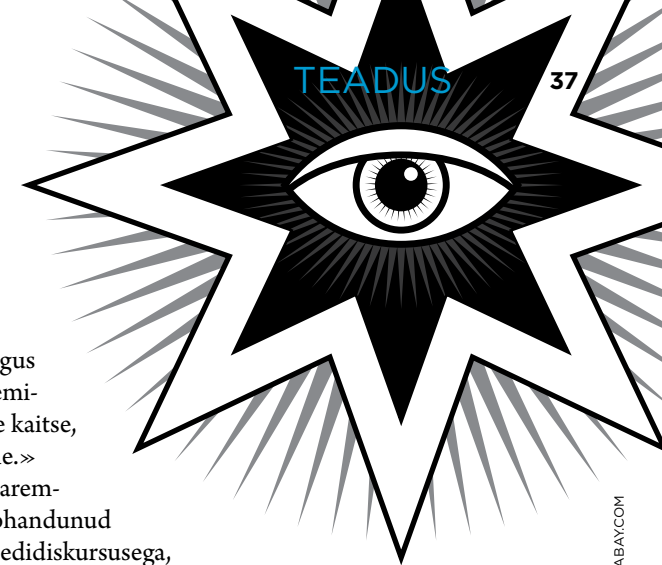
ka üleilmsele poliitilise eliidile. «Teisalt põimib paremäärmuslik meedia sageli rassistlikke ja võõraviha vaateid ühiskonnas üldtunnustatud liberaaldemokraatia ja mitmekultuurilise diskursustesse kuuluvate

Samuti kasutatakse palju visuaalseid suhtlusvõimalusi, näiteks karikatuure ja videoid. «Nad on ka mitmete keelte oskajad, tihti tõlgitakse artikleid või sisu Skandinaavia paremäärmuslikest blogidest ja Facebooki gruppi-

dest. Niisamuti Poola ja Ungari parempopulistide loosungeid ja materjale. Seesugune rahvusvahelistumine üllatas mind,» rääkis Madisson.

Paremäärmuslikes veebiplatvormides mängitakse muuhulgas ka inimeste tunnetel ning kasutatakse ära tõejärget (postfakt) poliitikat. «See tähendab vastandumist kultuurilisele peavoolule. Lihtsustatud, värviliste, emotsionaalsete ja intrigeerivate seletuste andmine, kus tõlgendajal on võimalus võtta kõrgem kõlbeline positsioon ja öelda, et mina näen manipulatsioone läbi ja saan neist paremini aru kui tavainimene.» Teisisõnu, paremäärmuslased kirjutavad sündmustest või olukorrast oma maailmavaate kaudu ning annavad edasi sõnumit, et just nende kirjutatu on tegelikult ainuõige tõde.

Seesugune tõejärne poliitika on seotud suuresti ka teabe ülekülluse ajastuga. Inimeste meediapäev internetis on muutunud väga pikaks ning me puutume kokku tohutult paljude teabekildudega. «Seesugused lihtsad, löövad ja intrigeerivad seletused on muutunud ligitõmbavaks. Inimesed eelistavad lihtsaid, inimlikkusele või

» mingisugustele tugevatele tunnetele rõhuvaid selgitusi.»

Miks inimesed seesuguseid lihtsaid tekste eelistavad? Seda seetõttu, et kui elame maailmas, kus teavet on väga palju, siis võtavad pikemad ja keerukamad seletused inimeselt rohkem aega ja keskendumist. «Kriitilise peegelduse jaoks kulub palju aega ja energiat ning paljudel pole tahtmist ja võimalust sellele pühendada. Nii loetaksegi seletusi, mis tunduvad ilmselged ja lihtsasti hoomatavad ning on meelelahutuslikult atraktiivsed.»

Tuleb tõdeda, et tänapäeva meedia ning klikkidele suunatud veebiajakirjandus soodustab seesuguste tekstide tarbimist ja uskmist. «Ajakirjandus on aina enam klikkide püüdmisele orienteeritud ning inimesed klikivadki just neid teemasid, mille vastu on neil juba eelnevalt huvi olemas. Olemasolevate vaadetega mitthaakuvad teemad lükkuvad kõrvale, sest otsitakse intrigeerivaid, lühikesi ja tuttavasse maailmapilti sobituvaid tekste.

Madisson vaatles oma töös ka vandenõuteooriate semiootilise konstrueerimise loogikat. See

FOTO: SIIM VATALIN

MARI-LIIS MADISSON

dud ja pikaage se õõnestustegevuse tulemust. Näiteks räägitakse, et pagulaskriis on teadlikult kellegi kujundatud, et teenida mingisuguste inimeste pahatahtlikke eesmäärke.»

Seesuguseid miks- ja kuidas-küsimusi ning selgitusi saab väga hõlpsasti kokku panna seepärast, et vandenõuteooriate raamistik on inimeste kultuurimälus olemas. «See on väga tüüpiline, et eri ühiskondlike kriiside, katastroofide või vastuolude ajal tuleb vandenõuteooria selgitusskeem kuskilt mäluosopist meelde. Nii on lihtne erinevaid sündmusi kaardistada, eriti kui ei ole veel olemas ametlikke pädevaid selgitusi

Eks kõik seisneb selles, kuidas seda kurjust mõtestada ja mille taga teadlikku kujundatust näha.»

Madisson on nõus uurijatega, kes ütlevad, et kõik vandenõud ei ole alati välja mõeldud. Samuti nõustub ta sellega, et ühiskonnas on neid alati olnud. «Praegu räägitakse näiteks väga palju Taavi Rõivase vastasest vandenõust, mille järgi Rõivas kukutati Jevgeni Ossinovski ja Margus Tsahkna salasepitsuste tulemusena. Seegi on mingis mõttes vandenõuteooria.»

VANDENÕUTEORIAID TULEB ANALÜÜSIDA

Tema arvates tuleks vandenõuteooriaid vaadelda mitmetahulistena ning neid igast küljest analüüsida. Niisamuti on parem-äärmuslaste ja nende mõtetega. «Kuna me ei ole teabekülluses harjunud enam suuremat pilti või asjade ideoloogilist konteksti nägema, siis tuleks rohkem keskenduda eri väidete ja teabekildude kontekstide analüüsimisele.»

Madissoni sõnul ei ole tänapäeval enam mingit probleemi teabeni jõudmisega, küll aga tuleks paremini mõista, missugused ideoloogilised või kultuurilised koodid on erinevate teabekildude taga. «Kui rääkida riskidest või millestki, mis on ühiskonnale kuidagi väga halb, siis võiks selle kõrval näha ka positiivseid mõjusid, ja vastupidi.»

Tema arvates õpetab kultuuri-teaduslik vaatenurk nägema ka kõige argisemate ja ilmselgenäivate seisukohtade taga eri väärtusi ja ideoloogilisust. «Meil oleks rohkem tarvis mõtestavat ja kaardistavat mõõdet ja seda juba kas või põhi- ja keskkhariduses – õpetust, mis aitaks näha teemade keerukust ja kontekste.» UT

TULEB TÕDEDA, ET TÄNAPÄEVA MEEDIA NING KLIKKIDELE SUUNATUD VEEBIAJAKIRJANDUS SOODUSTAB SEESUGUSTE TEKSTIDE TARBIMIST.

võimaldab kokku tuua kaks tasan-dit: ühelt poolt, miks juhtuvad kohutavad sündmused heade inimestega, ning teisalt, kuidas need sündmused juhtuvad. «Tavaliselt seostub vandenõuteooria mingisuguse sündmuse salaja tegutsevate pahatahtlike jõududega. Ebameeldivate ühiskondlike sündmuste taga nähakse kuritahtlike jõudude äärmiselt läbimõel-

või kui ametnike selgitustes on vastuolud.»

Vandenõuteooriaid uurides kerkib alati üles ka üks klassikaline küsimus – kas vandenõuteooriad on äkki ise n-ö metatasandi vandenõud kellegi vastu. «Võib-olla see ongi üks infosõja võte või populistide teadlik retooriline varu, millega avalikkust eksitada, üldist ärevust ja hirmu külvata?

Riik ja ühiskond, mis ei käi kokku

REISIKIRI

Juba 2016. aasta kevadel olid kaks rahvusvaheliste suhete ringi (RSR) kuuluvat reisifanaatikut, Peeter Pals ja Reinhold Mutli otsustanud, et peaksid ühiselt mõne kaugema reisi ette võtma.

PEETER PALS
riigiteaduste 3. aasta tudeng

Ühel päeval naeratas meile saatus ning trip.ee's pakuti lennupileteid Teherani – algusega Riist ja ümberistumisega Kiievis – kõigest 140 euro eest. Reinhold helistas mulle, et küsida asja kohta minu arvamust. Ma ei mõelnud kaks korda ja nii ostsin endale oktoobriks lennupiletid.

KUS KÄISIME JA MIDA NÄGIME?

Kui reisiaeg lähenema hakkas, oli meie reis päeva võrra edasi lükatud, aga pärast meie mõlema elu suurimat pitsat Riias, pikki lende ja ootusärevust olime 5. oktoobri öösel kell üks jõudnud Teherani. Enne edasiminekut pidime läbi tegema veel viisaprotseduuri ning ootama taksot. Asjaajamised möödusid küll sekeldustega, aga alati saab hüllem olla.

Enne taksosõitu hostellisse vahetasime endile kohalikku valuutat kursiga 40 000 riaali ühe euro eest. Asja tegi eriti huvitavaks see, et kogu raha saime 50 000-riaalistes rahatähtedes. Isegi 100 euro haaval vahetades oli see mahult väga suur kogus raha. Hiljem küll avastasime, et riigis levivad ka pangatšekid vääringutes kuni 500 000. Kogu valuuta pidi siiski sularahas olemas olema, sest »

FOTOD: JYERAKOGU

PEETER KIRJELDAS SEDA PLAKATIT KUI SÕBRALIK PLAKAT EŠFAHÄNIS.

» sanktsioonide tõttu ei tööta selles riigis lääne krediitkaardid.

Viibisime Iraanis vaid kaheksa päeva ning eesmärk oli näha selle aja jooksul nii palju kui võimalik. Seega ei jäänud meile mingisugust puhkamisaega: jõudnud hostelisse kell 5 hommikul, ärkasime kell 11, et siis juba Teherani avastama minna. Vahepeal ostsime ära ka piletid öörongile Teheranist Mashhadi, mis asub riigi idaosas Türkmenistani ja Afganistani piiri lähistel.

Omamoodi kogemus oli üksteist tundi kestnud rongisõit Mashhadi. Seitsmeteistkümne euro eest saime ööbimiskoha, üle 1000 kilomeetri transporti ning ka kohud täis söödud. Olime samas kupees kahe kohaliku noormehega, kellega sai hoolimata keelebarjäärist huvitavaid vestlusi arendatud. Kuna Eestit nad väga ei teadnud, siis nad arvasid, et oleme pärit Austraaliast ning segadusi tekitas asjaolu, et räägime justkui austraalia, mitte inglise keelt.

Kaardi pealt sai neile näidatud Eesti asukohta maailmakaardil.

Ainukese pildina Eestist oli mul näidata neile pilti Kuressaare linnusest – nemad arvasid, et ma olen üks rikas mees ja et see on minu maja. Sealkandis tähendavad välisreisid seda, et oled väga-väga rikas (Euroopasse saamine maksab neile vähemalt 4000 eurot).

PÜHA ÕHKONNAGA MASHHAD

Mashhad iseenesest on vast kõige iraanilikum Iraan, mida üldse ette kujutada annab. Seal asuv Imam Reza mausoleum on šiiidide jaoks kõige püham mittesõjakoldes asuv koht üldse. Igal aastal teevad sinna palverännaku mitukümmend miljonit inimest.

Kahel seal veedetud päeval nägime vaid kahte teist eurooplase välimusega inimest (vene vanaprouad, kes ütlesid, et näeme välja nende poegade moodi). Ülejäänud välismaalased pärinesid peamiselt Afganistanist või Iraagist.

Mashhadis valitses selline üleüldine püha õhkkond, hiljem tuli välja, et mittemoslemitena poleks me tohtinud paljudesse

PRAEGU LAMBAD, VARSTI HALAL LIHA – LAMBAD TAPETI OTSE TÄNAVATEL ASHURA PIDUSTUSTE RAAMES.

kohtadesse minnagi, aga seal ei tule keegi õnneks selle pealegi, et sa ei pruugi moslem olla, kui juba sinna oled sattunud. Ka naiste riietuse järgi võis öelda, et oleme jõudnud väga konservatiivsesse piirkonda. Kui mujal olid naistel vaid kerged pearätid juustele tõmmatud, siis Mashhadis oli märgata nii burkasid kui hidžaabe.

Edasi viis meid siselend reisi lõunapoolseimasse punkti – Shirāzi. Shirāz on tuntud luuletajate, šahhide paleede ning kõrbekliima poolest, kuid kahjuks enam mitte veini poolest. Läheduses asub ka Persepolis ning paljud muud vanade kuningate haaupaigad. Seetõttu on tegu Iraani mõistes suhteliselt turistiliku piirkonnaga.

Hosteli sisehoov oli justkui oaas: naiste pearätid langesid kohe

ning hea õnne korral oli võimalik osta isegi Türgist «sisse toodud» õlut. Linnast jäid meelde meeletud rahvahulgad, ilusad paleed, idamaised tänavad ning muidugi metsik 40-kraadine kuumus oktoobris.

Shirāzist Ešfahāni viis meid

tahtsid. Lõpuks tuli välja, et meid tahetigi päriselt aidata ning saime otse kesklinnas vägagi luksusliku hotellitoa väikese raha eest.

Ka linn ise oli väga ilus ning elav. Soetasime endale lennupiletid viimaseks teelõiguks Ešfahānist Teherani. Lend kestis

LÕPUKS KOHAL OLLES PIDIME ISEGI ÜLLATUMA: ME KUMBKI POLNUD MUJAL MAAILMAS NII SIIRALT SÕBRALIKKE INIMESI KOHANUD.

seitse eurot maksnud luksuslik ööbuss: selle raha eest sai muga-valt magatud ning bussis jagati tavapärane karp šokolaadide ja küpsistega. Ešfahāni puhul olime alguses pisut kõhklevad, sest ka see on Iraanis üks põhilisemaid turismilinnasid. Seal olid küll pealetükkivamad teenusepakkujad ja autojuhid, kes meid aidata

pool tundi, saime rikkaliku lõuna ning seda kõike 30 euro eest. Teheranis jõudsime vaadata kohti, mis jäid riiki saabudes vaatamata. Tänu Ashura pidustustele oli linn väga elav ning nägime asju, mida ehk iga päev ei näe. Asja halb pool oli see, et kõik kohad olid kinni ning seetõttu jäi palju põnevat vaatamata.

Reisile minnes olid pere, sõbrad ja tuttavad väga mures, et mis kohta me läheme. Minu ema ei saanud viimase hetkeni aru, kas ma lähen Iraani või Iraaki ja kuidas ma Daeshi terroriste ei karda. Ka endal oli kerge kõhkles sees, kuigi juba eeltöö andis märku, et Iraan on väga turvaline riik. Lõpuks kohal olles pidime isegi üllatuma: me kumbki pole mujal maailmas nii siiralt rõõmsaid ja sõbralikke inimesi kohanud.

TÄHELEPANEKUD ÜHISKONNAST

Igal sammul astus keegi juurde, et küsida, kust me pärit oleme ja mis meid Iraani tõi. Paljude jaoks oli päris imestamapanev, et kõikidest riikidest siin ilmas oleme just Iraani välja valinud – meenutab isegi kunagist Eestis levinud arusaama, et igal pool mujal on parem.

Ei olnud harv ka juhus, kus peale kohalikku tarouf-viisakuse kadalippu läbimist – kolm korda kingitusest keeldumist – meile endiselt kas terve lõuna, jäätis või midagi sellist välja tehti. Nende jaoks oled välismaalase-na väga eksootiline ning sinuga tahetakse siirast huvist juttu rääkida.

Juba nimi Iraani islamivabariik tekitab kerget õudust – ei tea, mis seal juhtub ja kui tähtsast osa mängib äärmiselt konservatiivne islam. Üks asi on riik, teine aga rahvas.

Igal pool ringi liikudes võis aimu saada, et riigikorra puhul pole enamik inimesi siiski õnnelikud ning küllaltki varsti võib sealgi midagi muutuma hakata. UT

«Kirevase» ehk kuidas näha Epliku sisse

MUUSIKA

PEETER LIIK

Ajakirjanduse eriala vilistlane

Alates 2006. aastast on Eplik pea igal aastal uue sooloalbumi välja andnud. 2016. aastal ilmunud «Kirevase» on järjekorras üheksas.

Ja seejuures paneb mind igal aastal imestama, kuidas säilib värskus, uudsus ja kuidas mitte ühtegi tema albumit ei saa teisega võrrelda. Kõigil on oma agenda, kui sellist patust sõna võib tema muusika juures üldse kasutada.

Tihti mõtlevad innukad muusikakuulajad, mida üks või teine

«Inimese sisse ei näe,» laulab Vaiko Eplik oma kõige värskema albumi «Kirevase» esimeses loos «Röntgen». Epliku sisse ka ei näe ja seepärast ei tunne ilmselt keegi meist seda loomingulisuse tormi, mis tema sees valitseb.

Autor loob muusika ja iga kuulaja teeb oma loo. See ongi muusikaline apogee – kuuldelise suhtluse kõrgpunkt! Mis saaks olla veel parem kui looming, mis ei täida ainult naudingul põhinevat tarbimisvajadust, vaid on uute ideede sünnitaja!

KUJUTLUSVÕIMELE JÄÄB RUUMI

Ma näen «Kirevase» albumil mitmeid erinevaid arenguvõimelisi süzeeliine. Eriti huvitavad on instrumentaallood, mis jätavad kujutlusvõimele rohkem ruumi.

Näiteks albumi teine lugu «Pygmalion», mis võiks

räägivad loo sellest või hoopis muusikust, kes armus oma muusikasse?

Kas lugu «Erootiline Realism» annab mõista, milline võiks olla mõne mõnusama mõnuaine tarbimisel tekkiv joo-vastav tunne?

Loo nimi ja sellised väljendid nagu «Sulle meeldib tšeburekk», «Me tantsime kesk avatud hau-du» ja loomulikult «... sa oled ainus, kel olla nii pagana hea, et kutsuma peaks politsei» vihjak-sid sellele justkui otsesõnu!

Või mis elajas on viienda loo nimes peituv «Rehelohe»? Eesti mütoloogiast ma sellele vastet ei leidnud, kuid lugu maalib oma helipildiga mu kujutelma pildi ühest õõvastavalt mõirgavast elukast ilmselt kuskil rehetoa pime-das nurgas. Suitseb ja uriseb ning kui õigel ajal jaole ei saa, põletab terve majapidamise tukkideks.

Albumi nimiloos «Kirevase» on peidus sõbralik jõulu- või aastalõputunne. Lihtsad ja kodused klaverikäigud tekitavad tunde, justkui mängiks Vaiko sedasama lugu sinu postritega kaetud lapsepõlvkodu magamis-toas vanal heal Riga pianiinol.

«Kirevase» on ühtlasi ka plaa-

di selgroog, mis pisut mažoorse-ma tooniga albumi esimese poole lood lihtsamate ja lõbusamate toonidega välja vahetab.

«Fuuriija» puhul jääb ruumi tõlgendamiseks. Lause «sa oled truu kui skulptuur» vihjaks justkui sama albumi Kreeka mütoloogia käsitlenud lugudele. Samas võivad ilmselt mitmed mehed tunda loos ära oma koduse elu.

HÜMN VAESTELE TUDENGITELE

Eelviimane lugu «Mul on jälle kõht tühi» võib ilmselt paljude vaeste tudengite hümniks kujuneda, kuid uskuge mind, see räägib hoopis kassist!

Parim vihje sellele on väljend «lendab sulgi siia-sinna», mis ilmselgelt iseloomustab vaate-pilti, kus kass sööb lindu. Minu meelest räägibki laul loo ühest närusest külakassist, kelle ainus eesmärk elus on vaadata, kust järgmise kõhutäie saab. Sotsio-loogilisest vaatenurgast võiks muidugi sarnast elurütmi üle kanda ka eluheidikutele või prostituutidele. Äkki on lugu hoopis neist?

«Kirevase» album lõppeb terve plaadi kõige positiivsema looga «Krevettide muusika». Ja täpselt sellest see räägibki!

Sinine Atlandi ookean, kus suur parv krevette rahulikult vilet

lastes end hoovusel kanda laseb. Krevettide muretu hipielu teeb ärevaks vaid suur sinivaal (alates 2:15), kelle kõht on tegelikult täis.

Vaiko Epliku üheksas soolo-plaat «Kirevase» on seiklus, mis kestab nii kaua, kui inimene on võimeline fantaseerima.

Seejuures polegi tähtis, mida autor on mõelnud. Tähtis on see, mida meie mõtleme ja tunneme, kui kuulame.

Epliku loomingus üht või teist sooloalbumit teistest kõrgemale tõsta ei olegi otseselt vaja, aga kui seda tahaks teha, siis «Kirevase» oleks soosik, mis asetuks esimesele kohale. **UT**

KAS LUGU «EROOTILINE REALISM» ANNAB MÕISTA, MILLINE VÕIKS OLLA MÕNE MÕNUAINE TARBIMISEL TEKKIV JOOVASTAV TUNNE?

autor on oma lugudega mõelnud. Mis on selle loo sõnum? Eplik ise on korduvalt öeldnud, et tema teeb lihtsalt seda, mida oskab – head popmuusikat.

Aga kui muusikale tekib tõlgendus, ilma et autor seda ise üldse ette oleks kavandanud, siis on tegemist täiesti erilist laadi viljaka muusikaga.

vastavalt Kreeka mütoloogiale tähistada skulptorit, kes armus oma kätetöösse – elevandiluust naise kujusse, kuna see oli niivõrd tõetruu, et tekitas seletamatut ebamaist kiindumust.

Kuju nimi on Galatea ja see tuleb uuesti mängu albumi kõige sven-grünberglikumas kaheksandas loos. Kas need kaks pala

FOTO: MERILYN MERISALU

Kuidas jagada baasfinantseerimise vahendeid?

Teaduse rahastamist ootavad ees järjekordsed muutused. Aru on saadud sellest, et pelgalt projektipõhisus ei ole jätkusuutlik: kui läheb hästi ja rahastust on, saab teadust teha, ja kui nii hästi ei lähe, siis tuleb teadusest loobuda senikauaks, kuni tulevad paremad ajad.

FOTO: ANDRES TENNIS

IRJA LUTSAR

TÜ mikrobioloogia osakonna juhataja

Olukorras, kus teadlastest, kes on võimelised grante kirjutama ja raha taotlema, on raha puudusel loobunud, on omaette küsimus, kas need paremad ajad ka tulevad. Niisugust, ainuüksi projektide

edukusest sõltuvat rahastamist kohtab muudes kõrgharidusega seotud valdkondades vähe. Seega on mitmed asjatundjad soovitanud suurendada just baasrahastamist, mida on ka vähesel määral tehtud, ja see suund jätkub.

Baasrahastus tuleb haridus- ja teadusministeeriumist (HTM), lähtudes ennekõike ülikoolide eelnevatest saavutustest (näiteks publikatsioonide ja patentide hulk, kaitstud doktoritööd jne), mida on kirjeldatud HTM-i kodulehel. Kuidas teadusraha aga teadlasteni jõuab, jääb iga ülikooli enda otsustada.

Selle arvamuse eesmärk on

algatada vastavateemaline arutelu Tartu ülikoolis. Allpool on toodud mõned minu mõtted baasfinantseerimisest, mis arusaadavalt ei sea eesmärgiks lõplikku tõe.

Esiteks peaks baasrahastus ennekõike tagama vajaliku taristu ja kõrgetasemeliste teadlaste olemasolu. Mõlemad on olulised, et edukalt teadust teha.

Baasfinantseerimisest ei tohiks kujuneda järjekordne projektipõhine rahastus, ehk teisisõnu, ülikool ei peaks püüdma korrata Eesti teadusagentuuri (ETAG) ülesandeid (looma nn mini-ETAG-i). Ülikool on selleks liiga väike asutus, et tal saaks olla

piisavalt töötajaid, kes tegeleksid ekspertiisiga, mille käigus sõelutaks välja head, tagasihoidlikud ja mittevajalikud projektid ning hinnataks neid projekti lõppedes. See oleks liigne ajakulu nii taotlejatele, kes juba praegu kirjutavad rohkem kui kirjanikud, kui ka taotlejate hindajatele. Nagu öeldud, Eestis hindab projekte ETAG ja see võiks nii jääda.

VARASEMAD TEADUS-PUBLIKATSIOONID

Baasfinantseerimise raha ülikoolisene jaotus peaks põhinema teadusrühma või teadlase eelnevatel saavutustel ehk siis sarnast põhimõtet, mille alusel raha ülikooli tuleb, peaks kasutama ka selle edasisel jaotamisel. Eelnevalt tuleks kokku leppida tingimustes.

Suurt arutelu põhjustab küsimus, kuidas hinnata ja arvestada publikatsioone. Usun, et kõik on nõus, et võrdse kaaluga ei tohiks olla publikatsioonid, kus autor on juhtiv või esimene autor, ja need, kus autor on suure rahvusvahelise konsortsiumi liige. Mõlemad publikatsioonid on olulised, kuid

suta ning rahvusvaheline koostöö ja suhtlus on Eesti-sugusele väikeriigile üliolulised.

Viimasel ajal on välja pakutud mitmeid valemeid, kuidas iga autori olulisust paljude autoriatega publikatsioonides hinnata, näiteks kirjutasiid sellest B. Ian Hutchins jt septembris Plos Biology's ilmunud artiklis.

Hindamiskriteeriume paika pannes on oluline määrata ajavahemik (kas selleks on üks, kolm või viis aastat, on läbirääkimiste küsimus). Kindlaks määratud ja suhteliselt lühike ajavahemik paneb nii noored kui kogunud teadlased võrdsesse seisu ja võimaldab paindlikkust. Samuti annab see lootust järgmisel perioodil rahastatud saada.

KEDA JA KUIDAS RAHASTADA?

Baasrahastusest võiksid saada algkapitali Tartu ülikooli tagasitulevad, aga miks mitte ka esimest korda siia saabuval ambitsioonikad teadlased, kes alustavad iseseisvat teaduselu.

Samas võiks rahastada ka teadlasi, kes on teadusest eemal

BAASRAHASTUSEST VÕIKSID SAADA ALGKAPITALI TARTU ÜLIKOOLI TAGASITULEVAD, AGA MIKS MITTE KA ESIMEST KORDA SIIA SAABUVAD AMBITSIOONIKAD TEADLASED.

peaksid omama erinevat kaalu. Pole ju kellelegi uudis, et isekirjutatud publikatsioon mõnes mada-la mõjufaktoriga ajakirjas nõuab palju rohkem tööd ja energiat kui kõrge mõjufaktoriga ajakirjas avaldatud publikatsioon, mille on kirjutanud suur tööühik.

Teisalt, ega rahvusvahelistesse konsortsiumitesse igaüht ei kut-

olnud seetõttu, et täitsid Eestile või Tartu ülikoolile väga olulisi administratiivseid kohustusi (näiteks valdkondade dekaanid, ministrid, Europarlamendi saadikud, valitsuse liikmed jne). Kõigil neil on oma karjääri ilma igasuguse algkapitalita väga raske (taas)alustada.

Paljudes maailma ülikoolides

on korralised professorid/juhtivateadurid vastavalt teadussaavutustele jagatud järkudesse, mida eelnevalt kokku lepitud ajavahemiku järel ümber hinnatakse.

Üldine reegel on, et rahastatakse vastavalt senistele teadussaavutustele, nii et kõrgematesse järkudesse kuuluvaid professoreid rahastatakse suuremate summadega kui teisi. Kolm kategooriat tundub piisav olevat. Professoreid usaldatakse ja neile jäetakse vabad käed raha kulutamises, aga seda ikka ainult teadustööks.

Ka Tartu ülikool võiks baasrahastuse jaotamisel järkude põhimõtet kaaluda. Kuuldavasti on ka mõnes teises Eesti ülikoolis sarnased arutelud käimas. Siingi on oluline välja töötada üldmainituga üsna sarnased reeglid (järgud) ja ajavahemikud.

Hoolimata lõpututest vaidlustest teemal, kuidas teadlase saavutusi hinnata, ei tohiks see siiski võimatu olla – teadus teostub varem või hiljem publikatsioonides, patentides, kaitstud doktoritöös, teadusrahastuse saamises jne. See võikski järkudesse liigitamise alus olla.

Baasrahastusest võiks katta ka omafinantseeringut. Siingi oleks vajalik kehtestada läbipaistvad reeglid: kellele, millal ja kui palju.

Baasrahastuse valdkonda kuulub ka teadusaparatuuri hooldus, eriti juhtudel, kui seda aparatuuri kasutavad paljud teadusrühmad. Ilmselt ei kesta Euroopa rahade juurdevool igavesti ning varsti tuleb uusi seadmeid juurde muretseda.

Kokku võttes – on oluline, et baasrahastamiseks eraldatav raha jõuaks teadlasteni võimalikult vähesel lisatööl ja lihtsate ja läbipaistvate reeglite alusel. UT

Perearstide veerandsada

ALMA MATER

VARJE SOOTAK
varje.sootak@ut.ee

Perearsti kui haigla koostööpartnerit peeti nii oluliseks, et Maarjamõisas pandi ülikooli kliinikumi juurdeehituse nurgakivi kapslisse peale ajalehtede ja rahaühikute ka kliinikumi nõukogu riigikogulasest liikme retsept. See oli kui tunnustus arstiteaduskonna ühele noorimale erialale – perearstide omale.

Taasiseseisvunud Eestis otsisid oma minevikusidet teaduskonnad, instituudid, seltsid ja teised ühendused. Maarjamõisa haiglast oli saamas Tartu ülikooli kliinikum. Mitmed erialaseltsid, sealhulgas arstide omad olid nõukogude ajal tegutseda saanud, neid oli juurdegi tekkinud. 1990. aastatel oli taastekkinud ühenduste hulgas ka päris uusi, nii et oma veerandsajanda sünnipäeva tähistajaid lisandub peagi

Võib-olla uudistatakse aastasade pärast 21. sajandil kirjutatud perearsti retsepti, mis leitakse ühe haigla nurgakivist.

riburada pidi. Üks neist on Eesti perearstide selts.

Perearstide seltsi lugu on omapärane, sest see asutati enam-vähem samal ajal, kui ülikoolis peremeditsiini õpetamisega algust tehti.

PEREARSTEGI POLNUD

Nõukogude ajal oli igal nädal omaks arstiks elukohajärgse polikliiniku jaoskonnaarst, kes tegeles esmaste probleemidega ja suunas erialaarstide juurde. Iseasi, mis võimalused tal parimaks tegutsemiseks olid ning kui osavõtlik, mõistev ja suutlik ta oli. Viimane

**NÕUKOGUDEAEGNE JAOSKONNAARSTIDE
SÜSTEEM TAKISTAS KVALITEETSET ARSTIABI JA
MEDITSIIINIERIALADE ARENGUT.**

olenes ja oleneb paljus nii arsti kui ka patsiendi enda suhtluse tasemest.

1990. aastateks oli mitmes Euroopa riigis perearsti eriala selle ülikoolis õpetamine välja

kujunenud. Emeriitprofessor Heidi-Ingrid Maaros, Eesti peremeditsiini koolkonna rajaja meenutab, et juhtivad tervishoiuasjatundjad, arstiteaduskonna juhid, mitmed jaoskonnaarstid ja lastearstid hoomasid veneaegse tervishoiukorralduse puudulikkust. «Ei suudetud pakkuda mitte ainult esmast kvaliteetset arstiabi, vaid süsteem takistas ka teiste erialade arengut.»

Esimesi perearste aitasid koolitada Soome kolleegid. Spetsialiseerumiskursustega alustati Maarosi sõnul 1991. aastal. «Neil osalenud arstidest said hiljem teiste perearstide koolitajad.»

Peremeditsiini koolitus algas jaoskonnaarstide, lastearstide, günekoloogide jt polikliinikus töötavate arstide kolmeaastaste ümberõppekursustega. Kümne aasta jooksul käis kursustel üle

tuhande arsti. Professor Maaros rõhutab, et selline toimimisviis võimaldas katkestuseta vanalt süsteemilt uuele üle minna, sest need arstid õppisid töö kõrvalt ja rakendasid uusi oskusi kohe ka

PEREMEDITSIIINI ÕPPETOOL 1992. AASTAL: VASAKULT ESIMENE DOTSENT SULEV MARAMAA, ASSISTENT ANNA SABLIINA, ASSISTENT KAIDO PÖLLUSTE, PROFESSOR HEIDI-INGRID MAAROOS JA DOTSENT MARGUS LEMBER.

igapäevatoos. Peremeditsiini professori Ruth Kalda sõnul oli iga kuu üks nädal koolitust, vahepeal rakendati õpitut oma patsientide peal. «Suur osa koolitusest oli siiski teoreetiline. Nüüd viibivad perearstiks õppivad noored arstid kolmeaastasest koolitusest pool aega erinevates haigla osakondades ning pool perearstikeskustes.»

Kõrvuti perearstide õppega asutati 1992. aastal peremeditsiini õppetool ja professuur. Nii sai alguse akadeemiline peremeditsiini eriala.

Kui professor Kalda lõpetas ülikooli, siis perearste veel ei koolitatud. Nähes 1994.–1995. aastal internatuuris olles perearsti tööd, tekitas see tulevases sisehaiguste arstis suurt huvi. «Internatuuri lõpetamise järel otsustasin, et ma ei lähe haiglasse tööle, vaid tahan

saada perearstiks. Mulle meeldib tegeleda erinevate valdkondadega, eri vanuses inimestega – perearsti eriala võimaldab seda kõike.» Professor Kalda astus doktorantuuri, õppis perearstiks ja asus tööle nii ülikoolis kui ka perearstikeskuses. Temast on saanud peremeditsiini ja rahvatervishoiu instituudi ja peremeditsiini õppetooli juhataja.

ALUSTATI INNUKALT

Ligi paarkümmend aastat juhatas polikliiniku ja peremeditsiini õppetooli selle eriala rajajaid professor Heidi-Ingrid Maaros, kes oli tuntud *Helicobacter pylori* teemaliste uuringutega ja keda pärjati selle eest 1994. aastal riigi teaduspreemiaga. Mitme teaduspreemiaga on tunnustatud ka tema hilisemat tegevust, sealhulgas peremeditsiini arendamist. «Õp-

petoolist sai tervishoiusüsteemis toimivate muutuste eestvedaja, õppejõududeks perearstid, kes olid huvitatud teadustööst. Kõrvuti õpetamise ning praktilise tööga tegeleti teadusega ning kaitsiti doktoriväitekirju,» rääkis Maaros.

Eesti tervishoiu projekt aitas kaasata teiste riikide asjatundjaid ning saata õppejõude ja Tartus koolitatud perearste välisriikide ülikoolidesse täiendusele. Professor Maarosi hinnagul alustati Eestis peremeditsiini koolituse ja praktikaga väga innukalt. «Kasuks tuli ülikooli, sotsiaalministeeriumi, omavalitsuste ja arstikonna toetus. Niiviisi kujunes välja uus eriala – perearst.»

Kui perearstisüsteemile üleminek kulges Tartus suuremate probleemideta, siis kogu Eestis võttis see kauem aega. Toetus- »

PEREMEDITSIINI ÖPPETOOL 2012. AASTAL. AASTATEGA ON ÖPPETOOL TÄIENENUD KRAADIHARIDUSEGA LIIKMETEGA.

PROFESSOR HEIDI-INGRID MAAROOS PÄLVIS 2012. AASTAL PIKAAJALISE TULEMUSLIKU TEADUS- JA ARENDUSTÖÖ EEST EESTI VABARIIGI TEADUSPREEMIA.

» pinnaks sai Eesti perearstide seltsi loomine. Seltsist kujunes professor Maaroosi sõnul eriala arengu suunaja. Kõik läbirääkimised sotsiaalministeeriumi, haigekassa ja haiglatega toimusid erialaseltsi juhtimisel. «Eestis on akadeemilise peremeditiini ja erialaseltsi koostöö olnud lahutamatu, sest erialaseltsi juhtideks on kaasatud

Ta meenutab, et kui ta oli 2009.–2011. aastal seltsi esinaine, oli üks olulisemaid ülesandeid vabaneda puuete taotlemisega seonduvast bürokraatiast. Praegu tegelevad puude ja töövõimekaotuse määramisega selleks koolitatud ekspertarstid. «Usun, et pea kõik perearstid mäletavad aegu, kus õhtud ja ka

(ehk A-kategooria keskused) ka n-ö kvaliteedi tasu.»

Kui akadeemilises asutuses toimub eriala õpetamine ja arendamine, siis seltsi juhatuse liikmena osaleb professor Kalda perearstide probleemide läbirääkimistel sotsiaalministeeriumis, haigekassas jm. Ja probleeme jagub.

«Selts on andnud mulle kogemuse, kuidas käituda kriitilistes olukordades juhina ning kuidas oma meeskonna tööd korraldada. Olen saanud palju tuge, usaldust ja vastutustunnet.»

Rahvusülikoolil täitub peagi sajand, perearsti erialal on veerandsada juba täis. Sellest meid igapäev puudutavast valdkonnast on võimalik lähemalt teada saada 6. detsembril ülikooli ajaloo muuseumi aastakonverentsil «Muutuste sajand Eesti meditsiinis», kus on kavas Heidi-Ingrid Maaroosi, Ruth Kalda, Rein Kermese ja Margus Lemberi ettekanne peremeditiini Eestis tervishoiukorralduses.

KASUTATUD KIRJANDUS
» www.ajakiri.ut.ee

AKADEEMILISE PEREMEDITSIINI JA EESTI PEREARSTIDE SELTSI KOOSTÖÖ ON OLNUD LAHUTAMATU.

ülikooli õppejõud, kellel on lisaks akadeemilistele kraadidele ka perearsti eriala.»

Professor Ruth Kalda peab seltsi loomist samuti oluliseks tähtsaks eriala kujunemisel. «Selts tähendab kokkukuuluvustunnet, ühise asja ajamist, mida oli seltsi algusaastatel väga palju. Tuli luua kogu perearstina töötamise õigusruum, läbi mõelda rahastamise ja töötamise põhimõtted, traditsioonid, oma konverentsid, ajakiri, sümbolika, koolitused ja koolituskeskus, kvaliteedisüsteem ja palju muud.»

nädalavahetused olid täidetud lugematute taotluste kirjutamisega. See oli ikka väga suur asi, mis sai ümber korraldatud ja see nõudis isegi ühe ministri tagasiastumist.»

Professor Kalda peab positiivseks saavutuseks sedagi, et just tol ajal sai valmis perearstikeskustele mõeldud perearstipraksiste kvaliteedi käsiraamat ning pandi algus perearstikeskuste kvaliteedi hindamisele. «Praegu tunnustame iga-aastaselt seltsi konverentsil parimaid ning alates sellest aastast saavad parimad keskused

Mario Rosentau

MIDA INIMENE TÕELISELT VAJAB? ELAMISE NORMTASEMETE TEOORIA

ISBN 978-9949-77-201-8, 294 lk.

Inimese vajadusi käsitletakse raamatus tavalisest rangemas võtmes: tõeliselt vajab inimene seda, milleta ta kannaks tõsist kahju. Kõik muu on lihtsalt soovid. Tõsine kahju inimesele võib seisneda kestva kannatuses, keha või psüühika püsivas kahjustuses või inimliku võime, väärtuse või omaduse kaotuses. Igal vajadushüvel on võime vältida mingit tüüpi kahju. Vajaduse rahuldamine tähendab vastava kahju vältimist. Vajadushüved tagavad normaalsete edenemisprotsesside jätkumise, nende puudus tingib selle, et käivituvad ebanormaalsed taandeprotsessid. Inimeste normaalseks eluks on vaja hüvesid teatud koguses – see on vajaduse normtase. Üle normtaseme on vajadus rahuldatud ja ähvardav kahju välditud. Alla normtaseme on vajadus rahuldamata ja inimene minetab vältimatult midagi väärtuslikku.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

TARTU ÜLIKOOL
kirjastus

KAITSMISED

2. detsembril kell 10.15 kaitseb **STOYAN TANKOV** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Random Walks in the Stringent Response» («Juhukõnnid translatsioonis»). Kaitsmine toimub Riia 23b-105. Juhendajad prof Tanel Tenson ja vanemteadur Vasili Haurlyik, oponent dr Andrey L. Konevega (rahvuslik uurimiskeskus «Kurchatov Institute», Venemaa).

2. detsembril kell 14 kaitseb **KAIDO PAAPSTEL** arstiteaduse erialal doktoritööd «Metabolic Profile of Arterial Stiffness and Early Biomarkers of Renal Damage in Atherosclerosis» («Arterite jäikuse metaboolmilise profiil ja varajase neerukahjustuse biomarkerid ateroskleroosi korral»). Kaitsmine toimub Ravila 19-1006. Juhendajad vanemteadur Jaak Kals, prof Mihkel Zilmer ja prof Jaan Eha, oponent prof Bengt C Fellström (Uppsala ülikooli haigla, Rootsi).

5. detsembril kell 14.15 kaitseb **LIIS LEITSALU** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Communicating Genomic Research Results to Population-Based Biobank Participants» («Genoomsete teadustöötulemuste tagasiside populatsioonipõhise biopanga geenidonoritele»). Kaitsmine toimub Riia 23b-105. Juhendajad prof Andres Metspalu ja dr Pauline Ng (Genoomi instituut, Singapur), oponent prof Helena Kääriäinen (Tervise ja hoolekande rahvuslik instituut, Soome).

7. detsembril kell 14.15 kaitseb

OLIVER LUKASON majandusteaduse erialal doktoritööd «Characteristics of Firm Failure Processes in an International Context» («Ettevõtete ebaõnnestumise protsesse iseloomustavad tunnused rahvusvahelises kontekstis»). Kaitsmine toimub Narva mnt 4-A313. Juhendajad prof Toomas Haldma, vanemteadur Jaan Masso ja Erkki K. Laitinen (Vaasa ülikool, Soome), oponentid prof Enn Listra ja dots María-del-Mar Camacho Miñano (University College of Financial Studies, Hispaania).

12. detsembril kell 10.15 kaitseb **PIIA KIVIPÖLD** bioloogia-geograafia erialal doktoritööd «Studies on the Role of Papilloma-virus E2 Proteins in Virus DNA Replication» («Papilloomiviiruse E2 valkude rolli uurimine viiruse DNA replikatsioonil»). Kaitsmine toimub Nooruse 1-121. Juhendajad vanemteadur Reet Kurg, oponent prof Jan Stefan Gustav Schwartz (Lundi ülikool, Rootsi).

16. detsembril kell 14.15 kaitseb **DJUDDAH A. J. LEIJEN** doktoritööd «Advancing Writing Research: an Investigation of the Effects of Web-Based Peer Review on Second Language Writing» («Kaasõppija tagasiside kui akadeemiliste tekstide kvaliteeti mõjutav tegur»). Kaitsmine toimub Ülikooli 18-139. Juhendajad dots Ilona Tragel ja dr Nicholas Groom (Birminghami ülikool, Inglismaa), oponent prof Chris M. Anson (Põhja-Carolina ülikool, USA).

20. detsembril kell 14.15 kaitseb **MARLEEN METSLAID** etnoloogia erialal doktoritööd «Between the Folk and Scholarship: Ethnological Practice in Estonia in the 1920s and 1930s» («Rahva ja teaduse vahel: etnoloogiline praktika Eestis 1920. ja 1930. aastatel»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad dots Ene Kõresaar ja prof Kristin Kuutma, oponentid dr Art Leete ja dr Pertti Anttonen (Ida-Soome ülikool, Soome).

20. detsembril kell 10 kaitseb **ANNE OKAS** haridusteaduste erialal doktoritööd «Novice and Experienced Teachers' Practical Knowledge in Planning, Delivery and Reflection Phases of Teaching» («Algajate ja kogunud õpetajate praktiline teadmine õpetöö planeerimisel, läbiviimisel ning reflekteerimisel»). Kaitsmine toimub TÜ muuseumi valges saalis. Juhendajad prof Edgar Krull ja dots Marieke van der Schaaf (Utrechti ülikool, Holland), oponent prof Eero Ropo (Tampere ülikool, Soome).

22. detsembril kell 14.15 kaitseb **INNA KOZLINSKA** majandusteaduste erialal doktoritööd «Evaluation of the Outcomes of Entrepreneurship Education Revisited: Evidence from Estonia and Latvia». Kaitsmine toimub Narva mnt 4-A313. Juhendajad prof Tõnis Mets ja prof Ulla Hytti (Turu ülikool, Soome), oponentid prof Tiit Elenurm ja prof Francisco Liñán (Sevilla ülikool, Hispaania).

TÜ SIHTASUTUSE 2016. AASTA SÜGISSEMESTRI STIPENDIAADID

Detsembri alguses anti üle TÜ sihtasutuse sügissemestri stipendiumid ja preemiad. 27 erinevast fondist jagatavat toetust sai ühte kokku 65 inimest, kogusummas üle 90 000 euro. Peale selle on tänu Jaan Tallinna stipendiumile kuuel TÜ teaduskooli vilistlasel olnud võimalus osaleda 12.–16. novembril CFAR seminaril San Franciscos. Jaan Tallinna stipendiume on sügissemestril välja antud kokku 25 844 euro eest.

PROF MARIKA MIKELSAARE
ÜLIÕPILASTEADUSE TUN-
NUSTAMISE STIPENDIUM
(500 EURO)
Natalja Šebunova

PEETER PÖLLU STIPENDIUM
(1920 EURO)
Kairi Nurk

ANU RAUA STIPENDIUM (2
STIPENDIUMIT à 1000 EURO)
Marit Külv
Malvo Tominga

TÜ RAEFONDI STIPENDIUM
(10 STIPENDIUMIT à 640
EURO)
Minna Mari Lett
Hendrik Rummel
Katre Sai
Meril Mägi
Kerttu Palginõmm
Elis Rodendau
Ove Korjus
Elmo Libek
Ruta Veigure
Iryna Krepchuk

TÜ RAEFONDI PREEMIA
(2900 EURO)

Maido Merisalu

ANTS JA MARIA SILVERE
NING SIGFRIED PANTI MÄ-
LESTUSSTIPENDIUM (12 STI-
PENDIUMIT à 1500 EURO)
Enel Tubin
Liis Sepandi
Anton Jakovlev
Julija Bolšakova
Eleri Helimets
Kristel Kaun
Anne Kokkov
Sheila Kolk
Helen Maria Raadik
Ursula Rummel
Juta Mae
Liis Kask

TARTU ÜLIKOOLI SEITSMEN-
DA SAMBA FONDI STIPEN-
DIUM (3000 EURO)
Ronald Väli

JÜRI ULUOTSA STIPENDIUM
(2000 EURO)
Marten Seppel

HEA TAHE FONDI ÕPETA-
JAKOOLITUSE STIPENDIUM
(1350 EURO)
Saskia Sadrak

ANDREAS JA ELMERICE
TRAKSI STIPENDIUM (7 STI-
PENDIUMIT KOKKU 13 400
EURO)
Kristi Anderson (1500 eurot)
Deniss Sõritsa (1200 eurot)
Maili Vilson (1500 eurot)
Bret Kuldsaar (2900 eurot)
Birgit Aasa (2500 eurot)
Paul-Sander Vahi (2500 eurot)
Sander Pajusalu (1400 eurot)

PROFESSOR LEMBIT ALLIK-
METSA STIPENDIUM (2
STIPENDIUMIT KOKKU 4000
EURO)
Johannes Pärtel Truusalu (1000 eurot)
Maarja Hallik (3000 eurot)

HEIDI-INGRID MAAROOSI STI-
PENDIUM (1000 EURO)
Oskar Appelberg

LASTE KLIINILISTE UURINGU-
TE FONDI STIPENDIUM (950
EURO)
Marianne Saard

PROF ÜLO LEPIKU STIPEN-
DIUM (3000 EURO)
Aleksei Rakitin

LIISA KOLUMBUSE MÄLES-
TUSFONDI STIPENDIUM (2
STIPENDIUMIT à 2500 EU-
RO)
Sten Saar
Hiie Soeorg

HILDA JA HARRY MÄGI STI-
PENDIUM (2000 EURO)
Lidiia Zhytnik

DR LEANDER-GEORG VEHIKU
STIPENDIUM (1000 EURO)
Kristiina Juhkami

PROF ATKO-MEEME VIRU
STIPENDIUM (2 STIPENDIUMIT
à 1000 EURO)
Kerli Mooses
Mati Arend

FRED KUDU STIPENDIUM
(960 EURO)
Jaak-Heinrich Jagor

**LINDA MARTIS-JAANSONI
STIPENDIUM (1000 EUROT)**

Monica Kiisler

**URMAS SÕÕRUMAA STIPEN-
DIUM (2 STIPENDIUMIT à 1600
EUROT)**Liisbeth Lillo
Kaie Rosin**ARNO MÄGI STIPENDIUM
(2000 EUROT)**

Holger Nõmm

**EDUARD JA EERO RAIGI STI-
PENDIUM (2 STIPENDIUMIT à
1500 EUROT)**

Carolyn Toomingas

Mari-Ann Meigo

**KARL JA ERIKA INNO STIPEN-
DIUM (1300 EUROT)**

Lolita Bagojan

**REET MONTONENI MÄLETUS-
STIPENDIUM (650 EUROT)**

Lisanna Pertens

**CORPORE KOMMUNIKAT-
SIONISTIPENDIUM (2 STI-
PENDIUMIT à 1000 EUROT)**Kristiina Ojamets
Kärt Kaasik**OLE GOLUBJATNIKOV MÄ-
LESTUSSTIPENDIUM (1300****EUROT)**

Silver Savi

**TÜ TEADUSKOOLI JAAN
TALLINNA STIPENDIUM (25
844 EUROT CFAR SEMINARI
OSALUSTASU JA REISIKULU-
DE EEST)**Hanna Maria Saik
Eva-Maria Tõnson
Timothy Henry Charles Tamm
Raul Rinken
Carel Kuusk
Ervin OroTäpsem teave: Katrin Pärn, TÜ
sihtasutuse assistent, tel 737 5852
või 56 571 221.

TEATED

NOVEMBRIS TÜ AULAS: 1. detsembril kell 12 algab rahvusülikooli 97. aastapäeva aktus; 2. detsembril kell 18 toimub Soome vabariigi aastapäeva aktus; 7. detsembril kell 16.15 algab sotsiaalõiguse prof Gaabriel Tavitsa inauguratsiooni-loeng; 9. detsembril kell 12 algab närvikliiniku seminar; 14. detsembril kell 19 toimub meditsiiniteaduste valdkonna ja TÜ kliinikumi aastalõpukontsert; 21. detsembril kell 19 algab TÜ kammerkoori jõulukontsert «Jõulutee».

**PENSIONÄRIDE ÜHINGUS VI-
TAE:**

1. detsembril kell 13 arstide klubi; 5. detsembril kell 15 käsitööring; 6. detsembril kell 13 laulmine; 13. detsembril kell 13 laulmine; 15. detsembril kell 11 kirjandusklubi

ja kell 15 keemikute klubi; 20. detsembril kell 17 jõulupidu ülikooli kohvikus.

**ÕPETATUD EESTI SELTSI ET-
TEKANNE:** 7. detsembril esineb Tiit Rosenberg ettekandega «Linna-
napead 1877–1918». ÕES-i ettekandekoosolek toimub Lossi 3-406 algusega kell 16.15.

6. detsembril algusega kell 11 toimub Tartu ülikooli maapõueres-
sursside arenduskeskuse MAREK organiseeritud minikonverents
teemal «**METALLID EESTIS –
MIS NENDEGA TEHA?**». Konve-
rentsil esinevad maavarateadlased
Austraaliast, Soomest ja Eestist.
Konverents toimub Tartus, TÜ

Chemicumi õppehoones, ruum
1019 (Ravila tn 14a). Konverents
on ingliskeelne.

6. detsembril kell 14.15 toimub
esimene genoomika ja siirde-
meditsiini tippkeskuse külalis-
seminar dr Pauline Crystal Ng
juhtimisel teemal «**ACCESSI-
LE SCIENCE**». Üritus toimub
Omicumis, Riia 23-105.

8. detsembril kell 19 toimuvad
üliõpilaste liidu korraldatavad
ÕPITOAD, kus harjutatakse teabe
otsimist, akadeemilist kirjutamist,
esinemist ja oma tööst teistele
rääkimist. Lisaks on kõik edukalt
kaitstud tööd oodatud konkursile
«Kaaren». Üritus toimub EÜS
Põhjalas (Jakobi 23).

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirja
pälvisid 70. sünnipäeval füüsika
instituudi füüsikahariduse osa-

konna õppekorralduse spetsialist
GALINA POSMETUHHOVA ja
50. sünnipäeval arvutiteaduse

instituudi juhataja, bioinformaa-
tika professor, akadeemik **JAAK
VILO**.

TÜ väikese medaliga tunnustati
60. sünnipäeval geomeetria ja
topoloogia professorit **VIKTOR
ABRAMOVIT**.

TÜ aumärgi ja tänukirja pälvis 80.
sünnipäeval füüsika instituudi füü-
sikahariduse osakonna biomehaa-
nika dotsent **ARVED VAIN**.

TÜ aumärgiga tunnustati haridus-
teaduste instituudi loodusteadus-
te didaktika lektorit **MARIANNE
OLBREID** ning algõpetuse didak-
tika lektorit **MEELI VÄLJAOTSA**.

TÜ tänukirja pälvisid 70. sünni-
päeval humanitaarteaduste ja

kunstide valdkonna emeriitpro-
fessor **IRINA KÜLMOJA**, bio- ja
siirdemeditiini instituudi insener
REIN LAIVERIK ning füüsika ins-
tituudi füüsikahariduse osakonna
insener **KOIT TIMPMANN**; 60.
sünnipäeval rektoraadi sekretär
EVE LEMBER; 55. sünnipäeval
bio- ja siirdemeditiini instituudi
immunoloogia vanemteadur
KALLE KISAND; 50. sünnipäe-
val maailma keelte ja kultuuride
kolledži anglistika osakonna inglise
filoloogia assistent **EVA REIN**
ning slavistika osakonna vene
keele ajaloo lektor **ANŽELIKA
ŠTEINGOLDE**; pensioneerumise
puhul õppeosakonna endine

õppeinfosüsteemi spetsialist **ENN
LASN**.

TÜ tänukirjaga tunnustati **MA-
RIANNE PROSSI**, tema abikaasa,
professor Harry Prossi raama-
tukollektsiooni Tartu ülikoolile
annetamise eest.

TÜ tänukirja pälvisid ülikooli
nõukogu liikmed **AKU JO-
HANNES SORAINEN**, **KERSTI
KALJULAI**, **VAHUR KRAFT**,
KARI OLAVI RAIVIO, **KAJA
TAE**, **TOOMAS KIHO**, **JÜRI
SEPP**, **TOOMAS ASSER**, **TOIVO
MAIMETS**, **PAUL VARUL** ja
PEETER SAARI.

ÕNNITLEME

75 HELGI SILM,
dermatoloogia ja
veneroloogia vanemteadur;
meditsiiniteaduste valdkonna
emeritprofessor – 29. detsember

65 ALEKS LENZNER,
ortopeedia lektor;
meditsiiniteaduste valdkonna
emeritdotsent – 8. detsember
DAGMAR KUTSAR,
sotsiaalpoliitika dotsent –
15. detsember
MILVI SINIROHT, tehnik-
laborant – 18. detsember

60 EVE LEMBER,
rektoraadi sekretär –
1. detsember
VADIM AVDEJEV,
remonditööline – 7. detsember
RIINA SALUPERE,
gastroenteroloogia dotsent –
21. detsember

55 MARJU PIIR,
õppedisainer –
9. detsember

50 ANNELI PALO,
maastikuökoloogia
teadur – 6. detsember
REIN AHAS, inimgeograafia
professor; inimgeograafia ja
regionaalplaneerimise õppetooli
juhataja – 10. detsember
ÜLLE HENDRIKSON,
õppekorralduse peaspetsialist –
16. detsember
GARRI RAAGMAA,
regionaalplaneerimise dotsent –
16. detsember
IRINA OPLETAJEVA,
raamatukoguhoidja –
27. detsember

45 KAIA TAMMIKSAAR,
endokrinoloogia
assistent – 10. detsember
HALJA SUSS, residentuuri
spetsialist – 12. detsember

40 KÜLLI JAAKO,
farmakoloogia
vanemteadur; farmakoloogia
dotsent – 4. detsember
SIIM SALMAR, orgaanilise
keemia teadur; orgaanilise keemia
lektor – 14. detsember
NIKOLAY KUZNETSOV,
soome-ugri keelte lektor –
29. detsember

35 AVE ROOTS,
tööturupoliitika teadur –
16. detsember
EGLE RUMMEL DA COSTA,
välispraktika ja üliõpilasvahetuse
koordinaator – 23. detsember

30 MARI-LIISA PARDER,
eetikakeskuse
projektijuht – 31. detsember

25 MERILYN SÄDE, ajakirja
Universitas Tartuensis
peatoimetaja – 22. detsember

JELISAVETA-KAARINA KOSTANDI – 60

Vene keele uurijate 2016. aasta juubelite rea lõpetab 16. detsembril filoloogiakandidaat, dotsent Jelisaveta-Kaarina Kostandi. Ühes intervjuus on ta vastusena küsimusele oma saavutuste ja nende põhjuste kohta tagasihoidlikult öelnud, et talle on oluline tervikut moodustav õppe- ja teadustöö ning seda toetab «huvi (ja isegi armastus) oma eriala vastu ning töö suurepärasest slaavi filoloogia kollektiivis». Juubilar kuulub kindlasti osakonna raudvara hulka ning on arendanud ja kujundanud selle üksuse head mainet.

Dotsent Kostandi lõpetas 1980. aastal Tartu ülikooli vene keele ja kirjanduse osakonna, alates 1983. aastast töötab ta vene keele õppe- ja uurimistooli õppejõuna. Huvi ja armastus oma eriala vastu on põhjus, miks Jelisaveta-Kaarina töö on vene keele funktsionaalsest grammatikast, pragmaatikast, tekstilingvistikast ja diasporaa keelest on vene filoloogias hästi tuntud, viimasel

FOTO: SIIM VATALIN

ajal on neile lisandunud artikleid ka vanausuliste murdest.

Ta on väga hea teadusideede looja ning tal on suurepärase oskuse rakendada oma ideid ja teadustöö tulemusi ka õppetöös. Jelisaveta-Kaarinal on aukartust äratav hulk artikleid, ühismonograafiate osi, esinemisi ettekannetega paljudel rahvusvahelistel konverentsidel jms. Juubilari väljapakutud ideed on leidnud rakendust mitmeski teadusprojekti. Samuti on neid kasutatud vene keele õppetooli korraldatud rahvusvahelistel konverentsidel ja seminaridel, mis on toonud siia paljudest riikidest esinejaid paljudest, kes tunnevad huvi

meie tegemiste vastu ja saavad oma mõtteid Tartus jagada.

Oskust ühendada teadust ja õpetamist on osanud hinnata nii meie tudengid, valides dotsent Kostandi oma teadustööde juhendajaks ja andes kõrge hinde tema loengutele-seminaridele, kui ka partnerülikoolid, kutsudes teda loenguid pidama.

Juubilaril on veel üks lausa kadedust tekitav oskus – suutlikkus planeerida oma aega ja tegemisi ning see võimaldab tal kõigeaegselt ajaga toime tulla ja varuda aega ka oma laialdaste kultuurihuvide jaoks. Toimetades kogumiku artikleid, juhendades arvukaid tudengitöid, osaledes konverentsi ettevalmistamisel – seda kõike teeb ta oma rahulikul ja sõbralikul moel.

Õnnitleme juubilari, soovime energiat, uusi ideid ja nende edukat rakendamist teaduses ja õppetöös!

Kolleegid ja õpilased slavistika osakonnast

ANN MALTS – 70

Elu praegune tekst on põimitud eelmise lõimele. Ning «mõistmaks järgmist on tarvis olla arusaanud eelmisest», rõhutas juba ammu võrratu kolleeg, kel 9. detsembril 2016 täitub kolmekordne 25. Ann Malts töötas Tartu ülikooli vene kirjanduse kateedris 1960. aastatest kuni 1990. aastateni, alul vanemlaborandi, hiljem õppejõuna – sestpeale kui Valmar Adams jäi pensionile ja tema loengukursused tuli üle võtta. Ann Malts õpetas mitmekümne aasta jooksul vene kirjandust eesti

FOTO: ERAKOOGU

filoloogidele ja paljudele teistele, ka semiootikutele. Ta tegi seda emotsionaalselt ja meeldejäävalt.

Filoloogiatudeng sai Ann Maltsist 1962. aasta sügisel läbi tahtmise ja juhuste rea. Diplo-

mitöö kirjutas ta Sergei Issakovi juhendamisel – kuna huvitus ajaloost. Hiljem oli tema eriliseks huviks vene kirjanduse retseptisioon Eesti vabariigis.

Ann Maltsil on olnud erakordselt suur roll Tartu–Moskva semiootikakoolkonna elus – koolikond, mis sündis tänu suvekoolidele, mida tema kateeder 1960. aastail korraldas, ning reale teistele semiootikaga seotud üritustele mitmekümne aasta jooksul. Need olid väga viljakad kohtumised paljudele teadlastele, kes olid

innustunud strukturalistlikest ideedest. Selle kõige juurde kuulus eriline intellektuaalne ja inimlik õhkkond, mille loomisel oli Ann Maltsil suur osa. Tema oli nende semiootikaalaste kohtumiste peamisi praktilisi korraldajaid alates 1966. aastast (s.o. teisest Kääriku suvekoolist peale; esimese ajal oli ta veel tudeng).

Ann viibis kateedris, nagu ta ise on öelnud, 24/7 – peaaegu pidevalt. Tema kabinet asus peahoone kõrval keeltemajas, kus vene kirjandus tollal paiknes. See

oli akendeta ruum, kõik seinad maast laeni raamatuid täis riulitega, kirjutuslaua ja selle vastas väike diivan. Just see ruum oli Tartu semiootika toimetustöö keskus. Seal pandi kokku «Tööd märgisüsteemide alalt» (praegu ingliskeelsena *Sign Systems Studies*) – loodi vorm maailma esimesele semiootikaajakirjale, ühele mõjukaimale Eestis välja antavale teadusajakirjale üldse. Sellestasust toast said «soovituskirja» need, kes tulid Tartusse semiootikast osa saama ja Juri Lotmaniga kohtuma. Ann

TIIT ROSENBERG – 70

26. detsembril saab 70-aastaseks Eesti ajaloo korraline professor Tiit Rosenberg.

Peatne juubilar on pärit Tsirguliinast, koolis käinud Restus ja Valgas ning lõpetanud õpingud Tartu ülikoolis *cum laude* ajaloo erialal. Juba ülikoolis õppimise ajal paistis Tiit Rosenberg silma oma teaduslike huvide ja saavutustega ning alustas õpingute kõrvalt teadustööd TA ajaloo instituudis. Mõne aasta pärast jätkus tema akadeemiline karjäär Tartu ülikooli ajaloolaste seltskonnas, kõigepealt vanemõpetaja, siis dotsendi ja alates 1993. aastast professor Sulev Vahtra järglasena, Eesti ajaloo professori ametikohal.

Heatahtliku ja sõnapidaja, vajadusel nõudliku kolleegina on Tiit Rosenberg tänaseni tüüritanud Eesti ajaloo õppetooli (osakonda) ja selle kõrval vahepeal täitnud ka ajaloo ja arheoloogia instituudi juhataja ülesandeid.

Kandidaadikraadi kaitses Tiit Rosenberg 1980. aastal Artur Vassari juhendamisel, tema töö teema oli «Maaproletariaadi kujunemine Eestis (mõisatöö-

FOTO: ERAKOOGU

lised Lõuna-Eestis 19. sajandi algusest 20. sajandi alguseni)». Professori Rosenbergi teadustöö on keskendunud eelkõige uusaja agraarajaloole, sealhulgas nii talurahva, mõisate, erialaseltside küsimustele. Kõige selle kõrval on ta suunda rajavalt uurinud Eesti ajaloo teaduse ja -kirjutuse ajalugu. Tema kirjatöid iseloomustavad faktitäpsus ja väga laialdase arhiivi kasutamine. Rosenbergi kaastöötajate seas on Eesti ajaloo uue üldkäsitluse viies köide (2010), mis hõlmab ajavahemiku pärisorjuse kaotamisest kuni Vabadussõjani.

Eesti ja Balti ajaloo asjatundjana on Tiit Rosenberg hästi tuntud ka kaugel väljaspool Eestit. Muu-

Malts oli selle viljaka kollektiivi süda, või «kondensaator», kui kasutada Lotmani mõistet.

1995. aastal sai temast Jakob von Uexküllil asutatud «Eesti Taas-sünni auhinna» laureaat. Nautides rahulikumat elu maapaigas, särab Ann Malts ikka edasi ning elab põnevusega Tartu semiootika toimetustele kaasa, olles meie innustajaks ise seda teadmata.

Kolleegid TÜ semiootika osakonnast ja Lausanne'i ülikooli slavistika osakonnast

hulgas kuulub ta näiteks sellistesse erialasest teadusseltsidesse nagu The Association for the Advancement of Baltic Studies ja Baltische Historische Kommission. Eestis on ta olnud üks Õpetatud Eesti seltsi tugisambaid, sealhulgas selle kauaaegne esimees.

Tema juhendamisel on kaitsnud arvukalt magistri- ja doktoritöid. Hinnatud õppejõuna üliõpilaste seas on teda muuhulgas tunnustatud Tartu ülikooli ajalooringi auliikmeks valimisega. Tiit Rosenberg kuulub kaasaja Eesti ajaloolaste koorekihti.

Suure spordisõbrana on professor Rosenberg sina peal õige mitmete aladega, teiste seas kaugmatkamisega nii maal kui süstaga vee peal, samuti maratone nidega, mida ta on läbinud joostes, rattasadalas ning suuskadel.

Soovime lugupeetud professorile õnne, tervist ja jätkuvalt nobedat sulge!

Kolleegid TÜ ajaloo ja arheoloogia instituudist ning rahvusarhiivist

SEMINAR

6. detsembril kell 14.15 toimub esimene genoomika ja siirdemeditsiini tippkeskuse külalisseminar dr Pauline Crystal Ng juhtimisel. Seminar toimub aadressil Riia 23.

KONVERENTS

9. detsembril toimub eetikakeskuse konverents pealkirjaga «Millised on koolielu väärtusvalikud». Esinevad õpetajad, õppe-
nõustajad ja koolijuhid.

KONTSERT

21. detsembril kell 19 toimub Tartu ülikooli kammerkoori jõulukontsert «Jõulutee». Kõik huvilised on oodatud muusikat nautima!

6

9

9

19

21

ETTEVÕTLUS

9. detsembril toimub Eesti rahva muuseumis sTARTUp Day. Üritusel saab külastada eri töötube ja esineb üle 40 külalise.

TUDENGIELU

19. detsembril algab ülikoolis jõuluvahetusaeg, mis kestab kuni 2. jaanuarini 2017. Mõnusat puhkust ja jaksu uude aastasse!

DETSEMBER 2016

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
28 29 30 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1